

บทที่ 3

วัฒนธรรมไทยในอดีต

3.1 วัฒนธรรมไทย

ชาวไทยตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองในคินแคนสุวรรณภูมิมาช้านาน คินแคนแห่งนี้เป็นที่รกราก ล้วน อันอุคสมญูน์ด้วยพืชพันธุ์อัญญาหาร ในน้ำมีปลา ในนามีช้าง ชาวไทยส่วนใหญ่จึงมีอาชีพเกษตรกรรม

ชาวไทยแต่เดิมมีความเชื่อและนับถือผีสางเทวตา (Animism) ตามลัทธิวิญญาณนิยม และลัทธิบูชาบรรพบุรุษ และวีรบุรุษ ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียรับเอาคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์มาบดีอ โดยนับถือควบคู่ไปกับความเชื่อผีสางเทวตา ตั้งเดิม แต่ภายหลังเหพแห่งศาสนาพราหมณ์สูงกว่า มีการสร้างเทวสถาน สร้างรูปเคารพ เช่นสรวงบูชา จนเป็นธรรมเนียมประเพณี และจากความเชื่อทางศาสนาถักกล้า จึงเป็นที่มาแห่งการสร้างสรรค์ศิลปะแขนงต่าง ๆ ชาวไทยสร้างศิลป์ไทยที่อ่อนช้อยลงคง และเต็มไปด้วยเรื่องราวแห่งความเชื่อทางศาสนาที่แฝงไว้ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าและเอกลักษณ์เฉพาะตัวแห่งศิลป์ไทย เช่น การสร้างปราสาทหินต่าง ๆ

เมื่อพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศไทยเดียวและเผยแพร่ศาสนาเข้ามายังคินแคนสุวรรณภูมิ ชาวไทยศรัทธาเลื่อมใสพุทธศาสนามาก จนยอมรับเป็นศาสนาประจำชาติ แต่กระนั้นชาวไทยส่วนใหญ่ยังไม่ละทิ้งความเชื่อเรื่องผีสางเทวตา และคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ฉะนั้น ชาวไทยในอดีตจึงเป็นพุทธศาสนานิกขน แต่ยังมีความเชื่อ และถือหนนธรรมเนียมประเพณีบางอย่างตามคติของศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อผีสางเทวตาดังเดิมที่นับถือมาหลายชั่วคัน ตามบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการปรับปรุงลัทธิความเชื่อเดิม กับความเชื่อใหม่เป็นลักษณะเฉพาะที่ผสมกลืนกันจนแยกไม่ออก

วัฒนธรรมของชาวไทยได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม โดยทางตรงคือ ได้รับโดยการติดต่อกันชั้นๆ และเผยแพร่คำสาสนา ทางอ้อมโดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชนชาติมอญที่เจริญรุ่งเรืองมาในอดีต เนื่องกว่า อาณาจักรทวาราวดี และอิทธิพลจากวัฒนธรรมของมหานครที่เจริญรุ่งเรือง เนื่องกว่า อาณาจักรละโว้ ซึ่งชนชาติทั้งสองดังกล่าวได้รับอิทธิพลของอินเดียมาก่อนไทย และเป็นอาณาจักรที่ตั้งอยู่ติดกับอาณาจักรไทย ซึ่งปัจจุบันรวมเป็นอาณาจักรไทย

อย่างไรก็ต้องถูกต้องทางประวัติศาสตร์ให้ยืนยันว่าชนชาติไทยนี้เป็นอย่างวัฒนธรรมของคนตั้งแต่เดิมก่อนที่จะรับเอาอารยธรรมของอินเดียและชาติอื่น * เช่น การ

* จากการขุดคันศึกษาวิจัยของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีที่แคนนอย จังหวัดกาญจนบุรี พบหลักฐานทำให้ทราบว่ามุกก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistoric) ในสุวรรณภูมินี้ ได้ปรากฏทั้งภาษา ชนบ谱และศิลปกรรมขึ้นแล้วตามแบบแห่งเหตุผลของมนุษย์ในยุคหนึ่ง การค้นพบเครื่องมือหินที่มุกหินเก่า หินกลาง และหินใหม่ ยืนยันได้ว่าแผ่นดินสุวรรณภูมิเป็นถิ่นเมืองกลางวัฒนธรรมและอารยธรรมมาก่อนอินเดีย ก่อนจีน และก่อนอียิปต์ ไม่ว่าจะเป็นมุกหิน หรือมุกโลหะ แต่เนื่องจากนักประชุมตระวันคละเหลความสนใจในภูมิภาคส่วนนี้เสีย จึงทำให้เอยถึงไว้ในประวัติศาสตร์ศิลปกรรมไม่

ยกตัวอย่าง เครื่องมือหินที่ค้นพบในประเทศไทยที่เห็นได้กับเครื่องมือหินชิ่งพบในประเทศจีน พลิปปินส์ บอเนียว (เชราวัค) เครื่องมือหินเผาในลักษณะแบบอย่างและอายุใกล้เคียงกัน หินที่พบว่าในประเทศไทยมีอายุเก่าแก่กว่าทุกแห่ง เมื่อเทียบกับในอินเดียเอง หม้อดินชนิดเล็ก (กันกลมมน) อย่างทุงข้าว มีกำเนิดในแผ่นดินสุวรรณภูมิก่อนในครุฑค การปลูกข้าวโดยมือมนุษย์อาจเกิดขึ้นภายหลัง การรื้อจักเก็บเอาข้าวมาข้าวเคยที่ขึ้นตามยุคธรรมมาก่อนเป็นแน่ แต่ชิ้กโลกตะวันตกรู้จักเพียงหม้อต้มเนื้อชิ่งมีลักษณะผิดเปลกออกไม้อีกແwynหนึ่ง

การขุดคันพบสมบัติวัฒนธรรมอันมีค่าที่บ้านเชียง จังหวัดอุตรธานี ทำให้ทราบได้ว่าหม้อดินบางชนิดที่เชื่นสืบกัน ไม่ใช่หม้อที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (Living Pottery) แต่เป็นหม้อดินชนิดที่ใช้ในการฝังศพ (Grave Pottery) เท่านั้น ลวดลายที่เกิดขึ้นมีลวดลายกันอย่างน่าจะแสดงถึง "วัฏฐะ" หรือลายกันขอบจากนิมอคนซึ่งอยู่ในความคิดที่ต้องการแสดงถึงการเรียนรู้ด้วยเกิดเป็นแน่ (วิทย์ พิมคันเงิน : ศิลปกรรมในแผ่นดินทอง : หน้า 3-11)

ปลูกข้าวนากำ โดยกักน้ำไว้ การต่อสู้ป้องกันด้วยใช้วิชาการน้ำรบของและมวยไทย ความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณ การมีรัฐธรรมซึ่งขับข้อนและกินเวลาอย่างนานได้ คือ " หล่อ หลอมวัฒนธรรมไทยที่ลับน้อย แล้วเจียระเนยรูปแบบวัฒนธรรมไทยออกมานะ "

ลักษณะของวัฒนธรรมไทยมีมาจากการปัจจัยต่าง ๆ หล่อหลอมจนเป็นลักษณะเฉพาะ เช่น ปัจจัยทางคติความเชื่อของศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธ การนับถือผู้สางเทวสถานชาติ เพราะคนไทยใกล้ชิดกับธรรมชาติ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรมมาช้านาน ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ และการคิดต่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชาติอื่นใกล้เคียง เช่น อินเดีย มองุ พม่า เขมร (ขอม) และ จีน เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ผสมผสาน กลมกลืนกับลักษณะนิสัยของชาวไทย มีอิทธิพลทำให้วัฒนธรรมไทย มีลักษณะเด่นเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(1) เกี่ยวกับครอบครัวไทยมักมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ (Extended Family) ลูก ๆ เมื่อโตขึ้นและแต่งงานแล้วก็มักจะบ雩กเรือนรวมอยู่ในบ้านเดียวกัน เกิดเป็นเรือนใหญ่ ขึ้น ส่วนลูกชาย เมื่อแต่งงานแล้วมักจะแยกครัวไปทำกินของคนเอง ต่อมาเมื่อมีหลุกหลานมากขึ้น ที่คืนบ้านเมื่อเยี่ยมเยกแล้วคนอยู่ลง มีไม่เพียงพอ จึงต้องไปบุกเบิกจัดทำที่คืน ห้ามหากินในเหล่าใหม่ และบางครั้งอาจต้องไปไกลจากถิ่นฐานเดิม นาน ๆ เข้าก็เกิดเป็น หมู่บ้าน สาขาของหมู่บ้านเดิมที่แยกตัวออกไป และผู้คนก็ยังคงมีความสัมพันธ์กัน เป็นญาติ พี่น้อง เกี่ยวกองกัน

(2) หมู่บ้านของคนไทย เป็นหน่วยทางสังคมที่สามารถพึ่งพาองค์ได้ มีสิ่ง ต่าง ๆ ซึ่งสามารถสนับสนุนความต้องการที่จำเป็นแก่วิชชของสังคม นิสัยใจคอ และชนบท ธรรมเนียมประเพณีของคนในหมู่บ้านจะมีหลักมาจากกรากรสิกรรมและศาสนา (คติความเชื่อ) จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า "วัฒนธรรมท้องถิ่น" หรือ "วัฒนธรรมพื้นเมือง" ซึ่งจะแตกต่างกันในรายละเอียดของชนบท ธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อถือเดิมที่อับปนกันตื้นตันมาก เช่น ห้องถีนากเห็นอีกมีการแย่ร้าว การเลี้ยง

ขันโตก ผู้ก็อ้มมือ การทำบุญสลาภภัตต์ การไหว้พระ การดีซึ่ง การฟ้อนเล็บ

ภาคกลาง มี เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน การทำบุญกลางบ้าน การเข้าทรงเม่นศรี การนูชาเช่นสรวงแม่ไก่สพ การรำกล่องชาว ลศครชาครี การเล่นตีระนาด ฯลฯ

ภาคอีสาน มี การผิดผี การไหว้ปู่ค่า พื้้า การผูกเสี่ยว การนายศรี สูชวัญ การแห่ห้งไฟ การแห่พิศาโขลน การเป่าแคน การเชี้ยง

ภาคใต้ มีประเพณีเพลงบอก การสวัสดิ์อิเอวิหารลาย พิธีบูชาเช่นสรวง แม่บ้านงเรือ การแสดงหนังตุลุง

(3) วัฒนธรรมทางวัฒนธรรมของไทย วัฒนธรรมทางวัฒน ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร และยาการรักษาโรค ส่วนศิลปกรรม เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากความคิด ความเชื่อศรัทธาทางศาสนาเป็นแรงบันดาลใจให้สร้างงานศิลป์ขึ้น ได้แก่ วรรณคดี ดนตรี จิตรกรรม ประดิษฐกรรม สถาปัตยกรรม

เครื่องนุ่งห่ม การแต่งกายตามประเพณีไทย ศศรีแต่งกายปฏิสิทิสิ่งที่ควรปฏิบัติ เปิดเผยสิ่งที่ควรเปิดเผย ในสมัยปัจจุบันศรีไทยรับสมัยนิยมเข้ามาให้เหมาะสมกับลักษณะนิสัยและคินพื้นที่อากาศ การแต่งกายของชาย เป็นแบบง่าย ๆ ไม่หูหราฟุ่มเฟือย และวิ่งตามสมัยจนเกินไป

ที่อยู่อาศัย เรือนไทย เหมาะสมกับชีวิตคนไทย เป็นอย่างยิ่ง เรือนไทย มีลักษณะสูงโปร่ง ไม่มีห้องมากนัก รับลมเย็นได้ทุกด้าน บ้องกันแดดแผ่นได้เป็นอย่างดี ให้ถูกสูงสำหรับเก็บของ นั่งพักผ่อนและทำงานบ้าน ในบ้านไม่นิยมประดับเครื่องตกแต่งมากนัก ปัจจุบันสังคมไทยมีคนนิยมปลูกเรือนไทยน้อย เพราะราคาสูง และสนใจในรูปแบบตะวันตกมากกว่า

อาหาร คนไทยรับประทานอาหารเพื่อให้มีชีวิตรอยู่ อาหารจึงมีลักษณะง่าย ๆ มีรสจัด เช่น น้ำพริก ปลาเผา ผัก แกงส้ม แกงเลียง ๆ ฯ และรับประทานข้าวทั้งสามมื้อ

ยารักษาโรค คนไทยยังนิยมการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามแผนโบราณโดยมีหมอดแผนโบราณ คนไทยส่วนใหญ่ในสมัยโบราณมักมีความรู้รอบตัว เรื่องสมุนไพรรักษาโรคทั่วไป

สถาบันกรรม เป็นสิ่งก่อสร้างที่ใหญ่โต งดงาม ซึ่งใช้สถาบันกรรมไทยมีความสวยงามไม่ใช่แค่อกว่าชาติอื่น เช่น ปราสาทราชวัง วัด โบสถ์ วิหาร สิ่งเหล่านี้แสดงออกถึงคุณค่าทางศิลปกรรม และช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจ แต่ส่วนใหญ่จะสร้างเพื่อศาสนา

วรรณคดีไทย เป็นศิลปกรรมที่แสดงออกมานในรูปของค้วหนังสือ ทำให้ผู้อ่านเกิดความสัมภัยในเรื่องราวที่เขียน เพราะวรรณคดีมักจะแฝงคดีเท็อนใจ เอาไว้ วรรณคดีไทยส่วนใหญ่จะมีมาจากการพุทธศาสนา และคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ และคำนานนิทานพื้นบ้าน

(4) ภาษาไทย ภาษาเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่มีเอกราชน ภาษาไทยเป็นภาษาที่ลະເວີຍຄອ້ອນນຸ່ມນວລ ມີພັນຫຼິນະ ສະ ວຽງແຮງ ແລະ ຕັ້ງເລຂບໍ່ເປັນຂອງຄົນເອງ ซຶ່ງສຶ່ງເລຳນີ້ອາຈະໄນມີໃນພາກອື່ນ ພ່ອຫຼັມຄຳແທນທາຮາຍໄດ້ຄົກປະຕິປູ້ຂຶ້ນໃຫ້ເຮົາໄດ້ໃຊ້ມາຈານປັ້ງຈຸບັນ ຄືວ່າມີຄຸນຄໍາຍິ່ງສໍາຫັບພາກໃຫຍ້ ຈຶ່ງການຮ່ວມມືກັນ

(5) จรรยาบรรณทางแล้วจิตใจของคนไทย จรรยาบรรณของคนไทยมีลักษณะสุภาพอ่อนน้อม และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ มีการแสดงความเคารพที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของสังคมอื่น เช่น การไหว้ การแสดงความเคารพระหว่างชาติ ลักษณะการแสดงความเคารพของไทยนั้นแตกต่างจากสังคมอื่น นอกจากรูปแบบที่ต่างกับสังคมอื่นแล้ว ในการเคารพผู้ที่ต่างกันในชาติภูมิ และวัย ภูมิยังมีลักษณะที่ต่างกัน

ในระดับการยกยกระหุ่มมือ และการต้อมลงของหลัง ตั้งนี้เป็นต้น

ในด้านจิตใจของคนไทย คนไทยเป็นผู้มีจิตใจสูง จากการได้รับ
อิทธิพลจากพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีความกตัญญู เอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ มีจิตใจโอบอ้อมอารี
ต่อกันทั่วไป ให้เกียรติแก่ผู้มีอาชญาต รักเกียรติและรักศักดิ์ศรี และรักอิสรภาพเสรี

(6) ชนบธรรมเนียมประเพณี คนไทยทั่วไปจะมีประเพณีสำคัญ ๆ เที่ยวนกัน
และมีประเพณีประจำท้องถิ่นคล้ายคลึงกัน จะต่างกันในเรื่องรายละเอียดของพิธีกรรม พอก
สรุปได้แก่

ประเพณีการเกิด ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของคนในสมัยก่อน เพราะ
อันตรายที่อาจเกิดระหว่างการตั้งครรภ์ และการอยู่รอดเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ก่อให้เกิด
ความหวาดกลัวกับมาตราและผู้ใกล้ชิด ประเพณีการเกิดจึงเกิดขึ้นเพื่อที่จะลบล้างความ
หวาดกลัว โดยกำหนดข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้ตั้งครรภ์ ในม้าสัตว์ นำดอกบัว
บูชาพระเสนอ นอกจานนี้มีพิธีทำขวัญเด็ก การตั้งชื่อเด็ก

ประเพณีการเลี้ยงลูก คนไทยเลี้ยงลูกให้เป็นเด็ก ช่วยเหลือท่าน
ดู护นอมเอาอกเอาใจจนอนอยู่กับพ่อแม่จนโต ทำให้เด็กเป็นคนอ่อนแอด ช่วยดูแลเองไม่ได้
ขาดความมั่นใจในตนเอง กลัวความผิด กลัวผี และเชื่อในสิ่งเรียนรับ

ประเพณีการบวช ก็เริ่มจากความเชื่อที่ว่า ผู้ชายทุกคนควรบวชเรียน
เพื่อจะได้เป็นคนสุก เป็นคนที่รู้จักงานบุญคุณโทษ และจะได้ช่วยให้มีความราศีได้เก่าชายน
ผ้าเหลืองสู่สวรรค์ บังจุบันการบวชถือเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อ พ่อแม่

ประเพณีการแต่งงาน ที่ต้องปฏิบัติจะมีการสูงชื่อ การแห่ขันหมาก พิธี
สงฆ์ พิธีไหว้ผู้ใหญ่ตามบ้านและเรียงหม้อน และพิธีส่งศ้าว บังจุบันการแต่งงาน
ไม่ทิ้งนิใช้คำว่าวิวาหมงคล หรือ อาวahanมงคล แต่ใช้คำว่า มงคลสมรส มีการให้ของขวัญ
เจ้าสาวเจ้าสาว และมีการจัดหน่ายนสมรส

ประเพณีการตาย แนวปฏิบัติได้แก่ การนกหานทางแก่ผู้ที่กำลังจะตาย อาบน้ำศพ แต่งตัวศพ มัดศพ ตั้งศพ ตามไฟหน้าศพ สวัสดิ์อภิธรรมหน้าศพ เช่นศพ นำศพไปเผา เผาศพและเก็บอธิ

ประเพณีส่งกรณ์ เป็นประเพณีการซื้อใหม่ของไทย ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึง พ.ศ.2483 ทางราชการไทยได้เปลี่ยนวันซื้อใหม่เป็นวันที่ 1 มกราคม แต่ประเพณีส่งกรณ์ ก็ยังทำเป็นประเพณีในเทศบาลส่งกรณ์จัดเป็นงานรื่นเริง มีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ บางแห่งก็มีการรณียากำหัว ก่อพระทราย

ประเพณีการเข้าพรรษา สารทไทย และออกพรรษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาระจាតไทย เป็นการทำบุญบำรุงพุทธศาสนาให้มีสืบต่อไป

3.2 พุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย

ศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม ศาสนาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของชนชาติ ที่มีถือ มีความเชื่อในศาสนานั้น ศาสนาช่วยหล่อหลอมให้วัฒนธรรมนั้นดีงาม และมีความเจริญกงกาม

ศาสนาเป็นหลักและแนวทางแห่งวิสัยวิชของชาติที่มีความเจริญทางวัฒนธรรม ชาวไทยก็เช่นเดียวกัน ศาสนาที่ชาวไทยนับถือมีอยู่หลายศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาขงจื๊อฯลฯ แต่ชาวไทยส่วนใหญ่ถือศาสนาพุทธ (ประมาณร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด) กันนั้น ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของชาวไทยมาช้านาน ศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของชาวไทยเป็นอันมาก ทั้งวัฒนธรรมทางคติธรรม เนติธรรม วัฒนธรรม และสหธรรม ครอบคลุมเข้าด้วยกัน ความเชื่อดือดู ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วรรณคดี จรมยานารายา ความประพฤติกฎหมาย และการตัดสินใจ ค่านิยม ฯลฯ

ดังเดิมนั้น ชาวไทยนับถือผิสง่างเหวค่า และบรรพบุรุษ (Animism) มีความ

เชื่อและนัยถือว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต รวมทั้ง ผู้ที่ตายไปแล้วก็ตาม ล้วนมีอวahnaj มิจิคิวญญาที่มีพลังสามารถอาจบันดาลโชคคือหรือโชคร้าย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แม้ชาวไทยจะยอมรับนับถือพุทธศาสนา ซึ่งเผยแพร่เข้ามาสู่คินแคนไทย แล้วก็ตาม ชาวไทยที่เป็นชาวพุทธก็ยังมีความเชื่อถังกล่าวผังแน่นอยู่ ในขณะเดียวกันก็มีถือศรัทธาศาสนาพุทธอย่างจริงจังมั่นคงคลอคมาก

ในสมัยอดีตจกรน่านเจ้า ชาวไทยนับถือพุทธศาสนาในกิจกรรมหลายงาน (เช่นนักประวัติศาสตร์ และโบราณคดี สันนิษฐานว่า คงได้รับการเผยแพร่พร้อมจากอินเดียแคว้นเบงกอล และแคว้นพิหาร อันเป็นอาณาจักรของราชวงศ์ปาล ซึ่งนับถือพุทธศาสนาในกิจกรรมหลายงาน) เมื่อชาวไทยเผยแพร่ย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเมืองอยู่ทางใต้ลงมา และสร้างอาณาจักรล้านนาไทย ก็รับอิทธิพลความเชื่อและวัฒนธรรมจากชนชาติมอญแห่งเมืองสะเติน หรือเมืองสุธรรมารักษ์ อาณาจักรทวาราวดี และอาณาจักรขอม ซึ่งเป็นคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์

นอกจากนี้ชาวไทยได้มีการติดต่อกับอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งอยู่ทางใต้ของคินแคนสุวรรณภูมิ และกำลังมีอำนาจปกครองบ้านน้ำมานาทมุหะทางใต้ อาณาจักรศรีวิชัยนี้มีความเจริญสูงทางวัฒนธรรมและอารยธรรม และนับถือพุทธศาสนา ในกิจกรรมหลายงาน

เมื่อชาวไทยรวมรวมเพื่อไทยต่าง ๆ เป็นอาณาจักรสุโขทัย ตั้งมั่น และเจริญรุ่งเรืองมาก ชาวไทยในสมัยอาณาจักรสุโขทัย มีการติดต่อกับขะนายนี เดินเรือ และมีลัทธินธก กับประเทศไทย ที่อยู่ห่างไกล มากมาย เช่น จีน อินเดีย ลังกา จึงรับเอาพุทธศาสนาสืบทอดนิยมลังกาวงศ์ มาบันถือ และส่งพระสงฆ์ไทย และพระสงฆ์ลังกาแลกเปลี่ยนกัน สมัยสุโขทัยนี้ ชาวไทย บ้านเมืองสงบสุข อุดมสมบูรณ์ พระมหาภัตtriย์กำรงอยู่ในคุณธรรมและผูกใจเคร่งครัดในพุทธศาสนา ชาวไทยทั่วไปมีความมั่น แน่นแท้ในพุทธศาสนามาก

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยา รุ่งเรือง ได้รวมอาณาจักรสุโขทัยเข้ามาไว้ รวมทั้งหัวเมืองฝ่ายเหนือ ฝ่ายตะวันออก และฝ่ายใต้ รวมเข้าเป็นอาณาจักรไทยแห่งเดียวกันหมด ซึ่งตรงต่อกรุงศรีอยุธยา สมัยนี้เอง คติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ก็ลับเข้ามานิ

อิทธิพลต่อชาวไทยมากขึ้น โดยเฉพาะชนมธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับพระมหาภัตtriy และราชสำนัก อย่างไรก็ตาม ชาวไทยทั่วไปยังนับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก เพียงแค่มีความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ และลักษณะนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการชุมชน ผสมกลมกลืนกันจนแยกกันไม่ได้ ในวัฒนธรรมของชาวไทยสมัยนี้ และสมัยต่อมา

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศาสนาเป็นนิกายธรรมยุตินิกายของชาวมอญเข้ามามีอิทธิพลในเมืองไทยมาก ในสมัยปลายรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 ชนมธรรมเนียมประเพณี พื้นที่ลุ่ว และ ราชสำนัก ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาลัทธินิกายของพระสงฆ์มอญ และคติความเชื่อของชาวมอญอย่างมาก *

พุทธศาสนาเป็นอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

3.2.1 คติธรรม

พุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมให้คนชาวไทยมีจิตใจ และคุณธรรม ความแนวคำสั่งสอนของพุทธศาสนา ชาวไทยจึงมีลักษณะนิสัยย่อนโยน สุภาพ มีไมครี เป็นมิตรแก่คนทั่วไป ไม่รุกรานรังแกใครก่อน จะทำสิ่งใดในการดำรงชีวิตก็มักจะยึดหลักทางสังคีตริปัติ ไม่ตึงเกินไป หรือหย่อนเกินไป

ชาวไทยมีความรักเคารพและกตัญญูต่อบิบารมีคุณ ผู้มีพระคุณ กรุณา-อาจารย์ ชาวไทยจะเลี้ยงคุณด้วยการคุย และตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ เมื่อมีโอกาส ชาวไทย มีจิตใจเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ใจบุญ ชอบทำงาน ให้ความช่วยเหลือผู้ทุกษี牙 และนาขความช่วยเหลือ มักไม่ค่อยปฏิเสธ จนทำให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะ คือ "ซึ้งกรงใจ"

* เช่น นิการสุวคณ์ ปั้ครังควนในพระบรมมหาราชวังทุก 7 วัน นิพิธ์หาน้ำมนต์ร้อยปี การสร้างทรงพระศักดิ์ที่แต่งในเจดีย์และพระราชวัง ราชบั้งสังก์ฯ ฯ และพระสงฆ์มอญ จะถูกกำหนดให้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสวัสดิมงคล และบักเปาลิ่งอัปมงคล

ชาวไทย มีจิตใจกรุณา มักให้อภัยเสมอ โครงการในม่านาน ความคิดธรรมของพุทธศาสนาที่ว่า "อภัยทาน เป็นทานที่สูง และทำได้ยาก" คนไทยให้อภัยจนขอบพูดคิดปากเสมอว่า "ไม่เป็นไร"

3.2.2 เนติธรรม กฎระเบียบและข้อนั้นกับ ข้อห้ามทางสังคม รวมทั้งที่เป็นกฎหมายบ้านเมืองทั้งหลาย ล้วนมาจากการหลักธรรมในพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่

3.2.3 วัตถุธรรม พุทธศาสนามีอิทธิพลทางวัตถุอย่างมาก และเห็นได้ชัดเจน เช่น ที่อยู่อาศัย ของชาวไทยจะมีห้อง หรือ ที่นูชาพระพุทธรูปโดยไว้ในที่สูง หันหน้าไปทางทิศเหนือ หรือทิศตะวันออก โดยจะไม่นอนหันปลายเท้าไปทางที่นูชาพระ มีการทำบุญบ้าน ฯลฯ เป็นต้น

อาหาร ชาวไทยนิยมทำอาหารตี ๆ ใส่มาก ส่วนอาหารที่คนเองรับประทานนั้น เมื่อจะถอยกไว้ไม่เป็นไร แต่ทำบุญต้องให้ของตี ๆ ไว้ก่อน

รายการโปรด ชาวไทยจำนวนมาก มีความเชื่อมั่นศรัทธาพระพุทธคุณอย่างมาก มักกินวันวานนั้นในโนสดไปกินหรือผสมกับยา และคงไม่นูชาพระ ไปต้มน้ำกินคู่กับยา เช่น นิยมให้หอยท้องแกกินคอกบัวที่นูชาพระโดยคัมมานิกินจะทำให้คล่องจ่าย เป็นต้น

ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวไทย ล้วนสร้างขึ้นจากแรงบันดาลที่จะประคิญรูปที่มีค่าทางคุณค่าทางศิลปะ ชาวไทยจะสร้างตัวใจ ศรัทธาโดยไม่ได้คำนึงถึงอามนิสสินจังเท่าไหร สิ่งใดที่ทำเพื่อพุทธศาสนา ก็จะทำให้คิดที่สุด

3.2.4 สหธรรม ชุมชนเรียนรู้ จารยานามยานในสังคมชาวไทย ล้วนเป็นอิทธิพลของพุทธศาสนาแบบทั่วโลก ชาวไทยจะให้เกียรติผู้ที่อายุโสดกว่า และสุภาพอ่อนน้อมเสมอ ชาวไทยจะให้ความช่วยเหลือผู้อ่อนแอกว่า เช่น เด็ก ผู้หญิง และคนชรา

สังคมไทยในอดีต พระสงฆ์ในพุทธศาสนาได้บำเพ็ญสมกิจเพื่อประโยชน์แก่สังคมอย่างมากมาย จนทำให้วัฒนธรรมกล้ายเป็นศูนย์กลางของสังคมและศูนย์รวมจิตใจความสามัคคีของชาวไทย วัดและพระสงฆ์เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในชุมชน และเป็นที่ให้บริการสังคมส่งเคราะห์ทุกอย่างแก่ชุมชน เช่น เป็นทั้งโรงเรียน โรงพยาบาล ที่พักแรม ที่ให้อาหารแก่ผู้ขาดแคลน สโนสרו ที่พะบะ ที่จัดงานหั้งงานมงคลและอวมงคล ที่เก็บของมีค่าพิธีภัณฑ์ และที่เก็บของที่ชาวบ้านไม่ต้องการแล้ว วัดเป็นที่สังคมส่งเคราะห์ทั้งคนและสัตว์ เมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจและที่ปรึกษา ยามมีศิริสังคಹรา ชาวไทยจะขอเครื่องรางของขลังจากพระเพื่อบังกับยั้งมีคีบากหนางใจพระสงฆ์เป็นศูลาการไรล่เกลี่ยฯ สรุปได้ พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้อง ช่วยเหลือสังคมไทย และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดดังนั้นในจิตสำนึกของชาวไทยตั้งแต่เกิดจนตาย

ประเทศไทยสมัยก่อนที่ยังไม่ได้รวมรวมเป็นประเทศชาติใหม่นี้ ชาวไทยแบ่งแยกกันในปกครอง บ้านเมืองเป็นเอกเทศ แม้ความสัมพันธ์ต่อ กันเสมอ บางครั้งรบกวนขยายดินแดนผนวกเมืองเล็ก ๆ เข้าเป็นเมืองขึ้นในอันดิของเมืองใหญ่ ชาวไทยในสุวรรณภูมิจึงมีอาณาจักรใหญ่ ๆ หลายอาณาจักร และมีความเจริญรุ่งเรืองทางอาชญากรรม วัฒนธรรมของแต่ละอาณาจักร ซึ่งพอสรุปวัฒนธรรมไทยของอาณาจักรต่าง ๆ ดังนี้

3.3 วัฒนธรรมไทยสมัยอาณาจักรศรีวิชัย

อาณาจักรศรีวิชัย เป็นอาณาจักรใหญ่ที่เจริญรุ่งเรืองทางอาชญากรรม และวัฒนธรรมอย่างสูง ตั้งอยู่ท่าทางตอนใต้ของดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ครอบครองดินแดนกว้างใหญ่ไปถึง ชวา นาหลี สุมาตรา มีอำนาจเหนือนำ้น้ำในคันสมุทรอินโดจีน และไปถึงคันสมุทรอินเดีย

เนื่องจากเป็นอาณาจักรที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล จึงมีเป็นศูนย์กลางแห่งการค้าของชาติต่าง ๆ เช่น อินเดีย จีน ฯลฯ และรับเอาวัฒนธรรมของชาติเหล่านั้มมาทั้ง ชาว

ศรีวิชัย และกษัตริย์ผู้ปกครองมีศรัทธาพุทธศาสนาในจำนวนอย่างมาก เห็นได้จาก โบราณวัตถุ ในสถานที่ซึ่งเหลือปรากฏอยู่มากมาย ล้วนเป็นวัฒนธรรมทางศิลปกรรมที่ คงงาม และเต็มไปด้วยคติธรรม ความเชื่อในสัตหินหมายานอย่างซักเจน

ต่อมาก็มีศาสนานิกายลังกาวงศ์เผยแพร่เข้ามายังอาณาจักรศรีวิชัยชาวเนือง พากันเลื่อมใสศรัทธามาก ทำให้ นิกายหมายานเลื่อมลง เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้า ชาวพุทธ ในอาณาจักรศรีวิชัยส่วนใหญ่จึงนับถือนิกาย เถรวาทแบบลังกาวงศ์

อาณาจักรศรีวิชัย มีความสัมพันธ์อันดีกับอาณาจักรสุโขทัย ต่อมาเมื่ออ่อนแอดลง เพราะถูกกรุงรานจากอาณาจักรอื่น และสาเหตุภายในเมืองขึ้นต่าง ๆ ก็แข็งเมื่องแยกตัวออก ทำให้อาณาจักรเสื่อมล้มลายลง อาณาจักรสุโขทัยก็พ่ายแพ้ไปตีได้บางส่วนของอาณาจักรศรีวิชัย คือ ไซยา สุราษฎร์ธานี รวมทั้งนครศรีธรรมราช

นักประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศท่านส่วนใหญ่รู้ว่า เมืองนครศรีธรรมราชนี้จะเป็นครบทุกของอาณาจักรศรีวิชัยที่เจริญรุ่งเรือง ในสมัยโบราณ เนื่องจากหลักฐานที่ชุดคันได้ และโบราณสถาน ในราชนครที่ประดับในสถาปัตยกรรม แสดงถึงความมั่งคั่งทางการค้าอย่างมาก ไม่ใช่แค่สถาปัตยกรรม แต่เป็นศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรศรีวิชัย นั้น ส่วนใหญ่ พบริเวณเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองไซยา ซึ่งอยู่ไม้ไกลนัก หรือหากนิยามเมืองหลวง อย่างน้อย เมืองนครศรีธรรมราชก็ต้องเป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรศรีวิชัย (แต่ก็มีนักวิชาการชาวอินโดนีเซีย และชาวตะวันตก บางท่านส่วนใหญ่รู้ว่า เมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยน่าจะเป็น โคตาซูมาตรา เพราะมี โบราณสถานที่สร้างด้วยหินอย่างใหญ่โต ซึ่งเรียกว่า "บูโรพุทโธ" หรือ "บูรนพุทโธ" แต่ข้อสันนิษฐานทั้งกล่าวมานี้นักน้อย เพราะนอกจากโบราณสถาน "บูโรพุทโธ" แล้ว บันทึก กังกล่าว ก็ไม่มีในราฐสถานอื่นอีก)

ศิลปวัฒนธรรมของอาชารัฐสวัสดิ์ ที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์สืบท่องมาจนถึงปัจจุบันได้แก่ โนราห์สถาน วัดพระมหาธาตุ ซึ่งมีเจดีย์ สูงใหญ่มาก นัยอุดเจดีย์ ทำด้วยห้องค้ำแท้ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระพุทธเจ้า และมีศิลปวัตถุล้ำค่าต่าง ๆ อีกมาก ซึ่งเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ของวัดนี้ นอกจากนี้มีศิลปการแสดงหนังไทย และหนังคลุ้ง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ชนมธรรมเนียมประเพณี มีประเพณีกินเจ ในเดือน ๙ (คติเชื่อมมหายาน) ประเพณีทำบุญและอุทิศให้คุณชาย แจกผ้าม่านซิงเปรตประเพณี "การสาคโธอ้ววิหารราย" ประเพณีการเล่นเพลงนอก ฯลฯ

3.4 วัฒนธรรมไทยสมัยอาณาจักรทวาราวดี

เป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมและวัฒนธรรมอย่างสูงในคืนแคน สุวรรณภูมิ สันนิษฐานว่า ตั้งอยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย มีเมืองหลวงตั้งอยู่บริเวณที่เป็นเนื้องครบรูปในเมืองจุบัน จากการขุดค้นหาหลักฐานบริเวณครบรูป พบว่าในอดีตคืนแคน แห่งนี้มีความเจริญอย่างสูง มีผังเมือง ทรายเมือง และโบราณสถาน โบราณวัตถุที่แสดงถึง วัฒนธรรมอันสูงส่ง นอกจากนี้พบว่าเมืองโบราณนี้จะเป็นทั้งเมืองหลวงและเมืองท่า ติดต่อค้าชายฝั่งด้วย ทั้งนี้เพราะพบว่าในอดีตหลายพันปี บริเวณนี้เป็นชายทะเล (บริเวณนี้ต้องอยู่ ชายหòn) ต่อมานับพันปีเกิดต้นเขินจนกลายเป็นที่รบกวน

นักประวัตศาสตร์และโบราณคดีทั้งชาวไทยและต่างประเทศสันนิษฐานว่า * คืนแคนสุวรรณภูมิบริเวณตอนกลางซึ่งปัจจุบันได้แก่ บริเวณจังหวัดนครปฐม ราชบุรี อุทong สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และ คืนแคนແสน่หุ่มแม่น้ำแม่กลอง ไทรโยค แควใหญ่ แควน้อย

* นักประวัตศาสตร์และโบราณคดีที่มีชื่อเสียงได้แก่ พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2503 กิตติสุวัฒนา พร้อมทั้งคณะเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรได้ขุดพบ (พ.ศ. 2503) ตะเกียงโบราณซึ่งเป็นศิลปะ วัฒนธรรมของสมัยกรีกโบราณ มีอายุกว่า 2000 ปี ตะเกียงนี้มีรูปสร้างใช้กันอย่างแพร่หลาย ในเมืองอเล็กซานเดรีย และเคยขุดพบในสมัยอาณาจักรอียิปต์โบราณ จึงเป็นเรื่องน่าแปลกมากที่ได้มีขุดพบในทรายโบราณสถานแห่งนี้ จากหลักฐานหลายประการ จึงสันนิษฐานว่า บริเวณนี้ต้องเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมาก และเป็นอาณาจักรที่ยังคงมีอยู่ นั่นคือ ในสมัย 2000 - 3000 ปีก่อน และมีการติดต่อค้าชายฝั่งอาณาจักรกรีกโบราณ และอียิปต์โบราณด้วย

คงจะเป็นอาณาจักรที่มีอารยธรรมและวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยทวาราวดี ซึ่งขอมและมอญครอบครองอยู่ คุณโบราณในอาณาจักรนี้ มีศักดิ์ความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และผู้สังเทวตา ผสมผสานกับพุทธศาสนา และคงมีการติดต่อกันข่ายและสัมพันธ์กับอาณาจักรอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน

ชนชาติมอญครอบครองอาณาจักรทวาราวดีนี้มาข้านาน มีเมืองหลวงชื่อสุธรรมปุระ มีการปกครองโดยกษัตริย์ผู้ทรงธรรม และศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนามาก จะเห็นได้จากการสร้างพระบรมเจดีย์ อันสูงใหญ่ สง่างาม บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า วัฒนธรรมของชนชาติมอญ มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยหลายประการ จนถึงปัจจุบัน

ต่อมา อาณาจักรทวาราวดีอ่อนแอลง เพราภูกรุกรานจากชนชาติพม่า และไทยซึ่งขยายดินแดนได้ครอบครองอาณาจักรทวาราวดี จึงผนวกอาณาจักรนี้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทย และมีการผสมกลมกลืนของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของอาณาจักรทวาราวดี นัยน์สร้างปราสาทหิน เป็นเทวสถาน มีการประดิษฐ์ภาษาชนบ้านลิ่งของเป็นสัมฤทธิ์ และทองเหลืองผสม มีศิลป์ในการประดิษฐ์เครื่องทอง ลูกปัดสีต่าง ๆ และอัญมณีอันมีค่า (คล้ายกับเครื่องประดับของชาวอีบีโนราน)

วัฒนธรรมของอาณาจักรทวาราวดี ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย เป็นส่วนมาก เนื่องจากการติดต่อกันข่ายแล้ว ที่สำคัญคือการรับติดความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และพุทธ โดยเฉพาะศาสนาพุทธนั้น สันนิษฐานว่า นำจะเข้ามาในอาณาจักรนี้ สมัยพระเจ้าอโศก-มหาราช เพราะโค้ชพนมโบราณวัดทุมนานา ก่อแก้ดึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสัญญาณของพุทธศาสนา และมีศิลป์แบบสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งมีคุณบริเวณวัดค่อนขายตอนซังหัวคนครบปูน (1)

1. เริง อรรถวินัย, "พระสังฆลังกา 4 คณ", วารสารวัฒนธรรมไทย, ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 2521, หน้า 11-19.

3.5 วัฒนธรรมไทยสมัยอาณาจักรล้านนา

อาณาจักรล้านนาเป็นอาณาจักรหนึ่งของประเทศไทย ในอดีตอาณาจักรนี้เคยเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงในทุกด้าน อาณาจักรล้านนาตั้งอยู่ในดินแดนภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณที่ร่านอุ่นแม่น้ำ 4 สาย คือ ปิง วัง ยม น่าน มีพื้นที่กว้างขวางอุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นชาวอุต្នีดี ก่อนจะรวมกันเป็นอาณาจักรใหญ่ ชาวไทยล้านนาแย่งแยกกันปกครองตนเองเป็นบ้านเมืองใหญ่มาย ประมาณ 60 เมือง ต่อมากยามังรายกษัตริย์แห่งเมืองเชียงรายได้รวมรวมเมืองค้าง ๆ เข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน เรียกว่า อาณาจักรล้านนา

ในตอนเหนือของประเทศไทยในยุคนั้น มีอาณาจักรที่สำคัญอีก 3 อาณาจักร คือ หิรัญเงणาง-เชียงแสน ภูมิภาคเชียงราย-พะเยา และ สุโขทัย ในระหว่างสุโขทัยกับพะเยา ยังมีอาณาจักรเล็ก ๆ แต่เจริญรุ่งเรืองมาก ชื่อ "หริภุญชัย" อาณาจักรหริภุญชัย มีความสัมพันธ์ใกล้กับอาณาจักรทวาราวดีซึ่งเป็นศูนย์กลางของไทยในสมัยนั้น พญามังรายตีหริภุญชัยได้สำเร็จใน พ.ศ. 1825 (โดยใช้กุศโลมายมากกว่ากำลังทหาร) จึงสถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1839 โดยมีครุเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการปกครองและวัฒนธรรม

อาณาจักรล้านนารุ่งเรืองมาโดยตลอด โดยเฉพาะคืนศานา และวัฒนธรรม แต่ต่อมานี้ พ.ศ. 2101 ต้องเสียเอกราชให้แก่ประเทศไทย พ่อพระเจ้าบุเรงนองยกกองทัพตีเมืองได้ นับแต่นั้นมา วัฒนธรรมล้านนา ทางเหนือของไทยก็ผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชนชาติพม่า ตั้งจะเห็นได้จากโบราณสถานวัดวาอาราม โบราณวัตถุต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย ล้วนมีอิทธิพลศิลปะของพม่าปะปนอยู่มาก แต่ในท่านองเดียว ก็มีรับเอาวัฒนธรรมและศิลปะของชาวล้านนาไปผสมปะปนกับศิลปวัฒนธรรมของพม่ามาก เช่น วรรณกรรมศิลปการทำเครื่องถ้วยชาม เครื่องเขิน การดนตรี-พ่อนรำ และศิลปะการแสดง เช่น ประเพณี

ต่อมานี้ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้เจ้าพระยาจักร (รัชกาลที่ 1) ยกกองทัพไทยไปตีเอาอาณาจักรล้านนาคืนมาจากพม่าได้ อาณาจักรล้านนาจึงกลับมาร่วมกับ

อาณาจักรไทยอีกครั้ง จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2476 มีการเปลี่ยนแปลงปฏิวัติการปกครองรัฐบาลให้ยุบฐานะเมืองเชียงใหม่ จากเดิมเป็นกรรัฐ ให้เป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ อาณาจักรล้านนาจึงเลือนหายจากความรู้ของมนุษย์ทันหลัง

อาณาจักรล้านนามีกษัตริย์ปกครองสืบทอดมาหลายองค์ แต่ที่มีชื่อเสียงและเป็นมุกที่อาณาจักรล้านนามีความสุข ความเจริญสูงในทางวัฒนธรรม ได้แก่

(1) พระเจ้าอี่อนา (พ.ศ.1910-1931) ทรงมีในครีกันอาณาจักรสุโขทัยเป็นอย่างดี และทรงขอพระราชทาน พระเกี้ยะ จากราชสุโขทัยมาอบรมสั่งสอนศาสนาในอาณาจักรล้านนา ในสมัยนั้น พระมหาธรรมราชาลิไท (ราชนักค้ายองพ่อขุนรามคำแหง) ได้ส่งพระเกี้ยะ และพระไตรปิฎกบาลี และพระบรมสารีริกธาตุไปถวายพระเจ้าอี่อนา เมื่อเดินมาถึงอาณาจักรล้านนา พระเจ้าอี่อนาทรงอุทิศพระราชอุทิศอันส่วนทางการวังให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ และอีกส่วนทรงโปรดให้บรรจุไว้ในเจดีย์ ซึ่งพระองค์สั่งให้สร้าง บนยอดดอยสุเทพ มีงานสมโภชอย่างมโหฬาร ในสมัยพระเจ้าอี่อนา ทั้งองค์ปีระมุชและชาวเมือง มีความสุขสงบ มีความเจริญทางวัฒนธรรม และศาสนาสูงสุดสมัยหนึ่ง ศิลปะและวรรณกรรมบางส่วน สร้างอุทิศเพื่อพุทธศาสนา

(2) พระเจ้าสามผู้ด้วยกัน (พ.ศ. 1954-1985)

พระเจ้าสามผู้ด้วยกัน ทรงมีความสามารถในการ統 ทรงป้องกันประเทศไทยจากข้าศึกได้ทุกครั้ง นอกจากนี้ ทรงเป็นนักปกครองที่ดี และสนใจศิริธรรมในพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ในสมัยของพระองค์ ยามมื้านมื้อสูงสุด พระองค์ทรงเอ้าใจใส่ในพุทธศาสนามาก ทรงตัดต่อขอพระช่าวลังกากจากประเทศไทยลังกาก และทรงส่งพระสังฆล้านนาไปศึกษาที่ประเทศไทยลังกากจำนวนมาก ในสมัยนี้ พระช่าวลังกากเข้ามาจำพรรษาอยู่ในครเชียงใหม่ จำนวนมาก ทำหน้าที่สังสอนพุทธศาสนา และภาษาบาลีแก่พระล้านนา จนเป็นที่ยอมรับ普遍 ไปทั่วว่า พระสังฆล้านนาเป็นประชุมทางภาษาบาลี ยุคนี้เองที่วัฒนธรรมทางศิลปะและวรรณกรรมเพื่องพู มีชื่อเสียงมาก มีคัมภีร์ เกิดขึ้นหลายเล่ม

(3) พระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1985-2030)

พระเจ้าติโลกราชเป็นกษัตริย์อามาจารล้านนา ที่มีพระนามอูกูโนไซ
นี้ขอเสียงเลื่องลือมากที่สุด ทรงเป็นวีรกรซึ่งอย่างแท้จริง ทรงพระปรีชาสามารถมากทั้งทาง
รัฐ การปกครอง และการศึกษาด้วยความมั่นคง

ในสมัยของพระองค์ ทรงกับสมัยของพระบรมไตรโลกนาถ แห่ง^๑
กรุงอยุธยา และเคยท่องสู่ท่าศักกันหล่ายครั้ง พระองค์สร้างฐานในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าจน
ทรงออกผนวชในระหว่างที่ทรงครองราชย์อยู่ เพื่ออุทิศบุญกุศลถวายแด่พระเจ้าสามผู้แห่งแก่น
(ผู้เป็นพระชนก ผู้เป็นกษัตริย์ที่ผักไฟในพุทธศาสนาของพระองค์หนึ่ง)

พระเจ้าติโลกราช ทรงสร้างโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ทาง
ศึกษาไว้มากนนายนี้ ทั้งวัด เจดีย์ พระพุทธรูป พระไตรปิฎก พระองค์ทรงจัดให้มีการทำ
สังคายนาขึ้นเป็นครั้งแรกในดินแดนไทย นับเป็นการทำสังคายนาครั้งที่ ๘ ของโลก

พระองค์ทรงสร้างโลหะปราสาทจำลอง เพื่อประดิษฐาน พระแก้ว
มรกต และในปี พ.ศ.2030 ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปหล่อทองล้มฤทธิ์องค์ใหญ่ที่ไม่
และนำไปประดิษฐานไว้ ณ วัดป่ากาล และถวายพระนามพระพุทธรูปองค์ใหญ่นี้ว่า "พระ
ป่ากาลน้อย" และในปีนั้นเองพระองค์ก็ทรงรอด รวมพระชนมายุได้ 79 พรรษา

อามาจารล้านนา มีความเจริญกุ่ก้าน โดยเฉพาะด้านศึกษาและ
วัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมทุกแขนงล้วนแผงไว้ด้วยคติความเชื่อของพุทธศาสนา หรือสร้างขึ้น
เพื่ออุทิศแด่พุทธศาสนา นอกจากความเจริญทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมทางวัตถุแล้ว ชาว
ล้านนาซึ่งมีความเจริญก้าววัฒนธรรมทางจิตใจสูงส่งด้วย จะเห็นได้จากวิถีทางดำรงชีวิต
คติธรรม ชาวล้านนามีสัญชาติใจดงดิบ เพราะได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนา

ศิลปวัตถุที่มีชื่อเสียงจนปัจจุบันได้แก่ พระธาตุอยสุเทพ พระ
ป่ากาลน้อย วัดสุวนคอก และวัดอื่น ๆ อีกมากนนายนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่มีวัด
และเจดีย์อันสวยงามล้ำค่าด้วยศิลปะอยู่จำนวนมากทั่วทั้งเมือง

วรรณกรรม ส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนา ที่มีชื่อเสียงจนชาวพม่านำไปศึกษาได้แก่

(1) เวสสันดร์ที่ปนี เป็นคัมภีร์อิบ Yaz เวสสันดรชาดกในชุดอกนิกาย แห่งสุคันธิภูก มีเนื้อหายาวลากว่า ว่าด้วยประวัติในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ บ้ำເພີມາຮມ (แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2060)

(2) จักรวาลที่ปนี เป็นวรรณกรรมที่พระมาถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่อยู่ในจักรวาล หรือโลกธาตุที่คนในยุคโน้นเข้าใจ เช่น ภูเขา มหาสมุทร สรระ น้ำ ที่วิปพนธุ์ ของสรรพสัตว์ อสูร เทวَا เทพผู้สูงตัดดี้ พระหม เป็นต้น แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2063

(3) มังคลัตถีย์ที่ปนี แต่งโดยพระผู้ริมังคลาจารย์ แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2067 เป็นคัมภีร์ที่อิบข้อความในมงคลสูตรซึ่งเป็นสูตร ๑ หนึ่งในสูตตนิมาต สูตตันต-ปีภูก บรรยายถึงการปฏิบัติอันเป็นมงคล ๓๘ ประการ เริ่มด้วยการไม่คบคนพาล การครบกันนัมพิติ การบูชาคนที่ควรบูชา การเลี้ยงดูบุคคลารดา ฯลฯ มีความยาวถึง 893 หน้า จัดเป็นวรรณกรรมชั้นเอก ที่นับชื่อเลียงเกียรติคุณมาสู่พระสิริมังคลาจารย์ คงสังข์ไวยปัจจุบันใช้เป็นหลักสูตรเบรี่ญธรรมหลายประเทศ

(4) ปรัมสัมโพธิกถา เป็นคัมภีร์ขนาดโตว่าด้วยประวัติของพระพุทธเจ้า ทั้งแห่บรรพบุรุษไปจนถึงเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน แต่ไม่ได้ระบุเดือนปีที่แต่ง สมเด็จพระมหาสมมเจ้ากรมพระบรมนาภิชัยในรัช ทรงนิพนธ์หนังสือปรัมสัมโพธิ ในปี พ.ศ. 2388 ก็ทรงอาศัยคัมภีร์ปรัมสัมโพธิกถาเป็นหลัก

(5) พระอคตธรรมเถระ ชาвл้านนา แต่งคัมภีร์วิสุทธิมัคคที่ปนี ซึ่งเป็นคูมีอิบข้อความคัมภีร์วิสุทธิมัคค์ อันเป็นผลงานที่ดีเด่นของพระพุทธโณ阇จารย์แห่งลังกา ในพุทธศตวรรษที่ 22

(6) ผลงานที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ ปัญญาสชาติก เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาอ กพระไตรปิฎก เพราะมีได้มาจากพระไตรปิฎก ผู้รัจนาได้นอกชื่อของท่าน และวันเดือนปีที่แต่งไว้ แต่เชื่อว่าเป็นผลงานของพระเเคราะห์ขาวเชียงใหม่ แต่งระหว่างปี พ.ศ. 2038 – 2068 ในรัชกาลแห่งกษัตริย์เมืองแก้ว กรมพระยาคำรังราชานุภาพ ทรงมีมติว่า เป็นพุทธธรรมกรรมที่เก่าแก่ เรียนเรียงโดยพระเชียงใหม่ ในระหว่าง พ.ศ. 2000 – 2200 เพราะในระยะนี้พระเชียงใหม่หลายรูปไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ลังกา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมาสู่ประเทศไทยมากุญชองท่าน ในจำนวนหลายรูปนั้น คงมีรูปหนึ่งแต่ง ปัญญาสชาติก เป็นไปในทำงเลียนแบบกัณฐกota (อรรถกถาชาติก) เพื่อเป็นการสอนศาสนาในรูปชาติก ชาวพม่ารู้จักปัญญาสชาติกในนามว่า ขิมแม่ ปัญญาสชาติก (เชียงใหม่ปัญญาสชาติก) และเชื่อว่าแต่งโดยสามเณรชาติขาวเชียงใหม่ ผู้ไม่มีราภภูมานิ่งเป็นผู้ฉลาดในคดีโลกและคดีธรรม

เรื่องในปัญญาสชาติก แต่งทำงเลียนแบบในพระไตรปิฎก แต่มีเนื้อเรื่องไม่เหมือนกัน เพราะเป็นชาติกนอ กพระไตรปิฎก ปัญญาสชาติก (ปัญญาส หรือปัญญา แปลว่า 50) ชาติก 50 เรื่อง ตามความหมายของชื่อและคัพพ์ แต่โดยเนื้อหาไม่มากกว่า 50 เรื่อง กังรายชื่อค่อไปนี้

1. สุมทโธสชาติก
2. สุอนสชาติก
3. สุธนสชาติก
4. รคายปิเศษสชาติก
5. สิริวีปลิกิตติสชาติก
6. กุลราชสชาติก
7. สิริจุฑามณีสชาติก
8. จันทรราชสชาติก

9. สุเมศชาติก
10. ลิริธรรมชาติก
11. ทูลนัมพิชชาติก
12. อาทิตยชาติก
13. ทุกมานีกชาติก
14. มหาสุรเสนีกชาติก
15. สุวัฒนกุมารชาติก
16. กนกภัณฑราษฎรชาติก
17. วิริยันพิชชาติก
18. อัมมโสมพากชาติก
19. สุทัศสน์กชาติก
20. วันวังคุณราษฎรชาติก
21. โปรดภณีราษฎรชาติก
22. อัมมปันพิตราษฎรชาติก
23. จัคทานกชาติก
24. อัมมราษฎรชาติก
25. นรชีวชาติก
26. สุญชาติก
27. มหาปัทุมชาติก
28. ภัณฑาการชาติก
29. พหลาภาวีชาติก
30. เสศปันพิชชาติก
31. บุบผชาติก

32. หารณสิราชชาติก
33. พรมโเมสราชชาติก
34. เทวฤกษุมารชาติก
35. สลากชาติก
36. สิทธิสารชาติก
37. นรชีวกนิษฐ์ชาติก
38. อดิเทวราชชาติก
39. ป้าจิตฤกษุมารชาติก
40. สันพลสิทธิชาติก
41. สังขปัตพชาติก
42. จันทน์เสนชาติก
43. สุรัมภ์กัจฉปชาติก
44. ลิโสรชาติก
45. วรรังสชาติก
46. อรินทรชาติก
47. รถเสนชาติก
48. สุรัมภ์ลิรลชาติก
49. วนawanชาติก
50. พากลชาติก
51. โสนันทรชาติก
52. สีหนาทชาติก
53. สุรัมภ์ลังชชาติก
54. สุรัพกชาติก
55. เหวันทรชาติก

56. สุปีนชากก
57. สุวัฒน์สชาติก
58. วนุชชากก
59. สิรสาชากก
60. จันทกานธชากก

บัญญาสชาติกนี้ ตั้งฉบับเป็นภาษาบาลี และให้มีการแปลเป็นภาษาไทย และพิมพ์ท้ายครั้งโดยสำนักพิมพ์ค่าง ๆ บัญญาสชาติกได้เป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีไทยหลาຍเรื่อง เช่น สุนทรโขสชาติก มีผู้นำมาราช แต่งเป็นฉบับ คือ สุนทรโขคำฉบับ (โขพระมหาราชนรู สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระบรมราชูปถัมภ์ในรัชกาลปัจจุบัน) สุนชากก แต่งเป็นบทละครครั้งกรุงเก่า ให้ชื่อเรื่องว่า มโนราห์ โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่ง สิริบุลกิตติ-ชากก แต่งเป็นกลบท โดยหลวงศรีปรีชา สพเพสิทธิชากก เป็นสรรพสิทธิ์คำฉบับ โขสมเด็จฯ กรมพระบรมนาถในรัชกาลปัจจุบัน สุวัฒน์สังชากก เป็นบทละครโดยรัชกาลที่ 2 รถเสนชากก เป็นบทละครนอก ในมีประยุกต์แต่งในสมัยกรุงเก่า หรืออยุธยา เป็นต้น

ธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดึงงามของชาวล้านนา หรือชาวเหนือ ทั่วไป ของประเทศไทย ที่สำคัญและถือปฏิบัติอย่างสมासโนได้แก่ การทำบุญสลาภกัตร งานบุญทานกับสลาภ กิจกรรมธรรมหลวง (เทศมหราษัตติ) คำมพางผะตตต เดือนยี่เป้ง (งานลายกระหนง) งานเลี้ยงขันโตก การฟ้อนเล้ม การเล่นเครื่องดนตรี ซึ่ง การแอ่อ สา การผิดผี เสียผี การไหว้บูชาฯ ตามน้ำมนต์บูชาและละรักถึงบรรพบุรุษ ฯลฯ

3.6 วัฒนธรรมไทยสมัยอาณาจักรสุโขทัย

แต่เดิมก่อนจะตั้งอาณาจักรสุโขทัยนั้น บ้านเมืองไทยบริเวณนี้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการปกครองของขอม ต่อมาราษฎร์เชื้อมานาจลง บ้านเมืองไทยค้าง ๆ ล้วนแข็งเมือง ตั้งศูนย์เป็นเอกราษฎร์ ต่อมาราษฎร์พำนเมือง และพื้นที่อินทร์ทิศฯ รวมรวม

บ้านเมืองไทยต่าง ๆ เป็นอาณาจักรไทย เพื่อความเป็นปกแฝ່นเข้มแข็งของชนชาติไทย เรียกว่า อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีความเจริญทางอารยธรรม วัฒนธรรม หั้งหางวัตถุและทางจิตใจสูงสุด นับเป็นยุคทองของชาติไทย

บ้านเมืองไทยในสมัยสุโขทัยอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ไฟรับน้ำเพลิงอยู่ร่วมกันอย่างไฟรับฟ้าหน้าใส จิตใจผ่องแท้ เพราะพระมหาภัตตริย์ ทรงมีปัญญาเฉลี่ยวฉลาดปราคเปรื่อง และมีคุณธรรมในการปกครอง เห็นแก่ความสุขส่วนรวมของราษฎรมา กว่าส่วนพระองค์เอง

สมัยสุโขทัย มีวัฒนธรรมในการปกครองที่ดีงาม กษัตริย์ปกครองบ้านเมืองแบบพ่อปกครองลูกนี้มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในสมัยนั้นสังพระไปศึกษาลัทธิลังกา พอกลับมาเนื่องไทยก็ตั้งคณะสงฆ์ขึ้นที่เมืองครบริธรรมราช พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ทรงอราธนาพระสงฆ์เหล่านั้นไปตั้งสังฆมณฑลที่กรุงสุโขทัย แล้วนวชyleลงพระสงฆ์ไทย เป็นลังกาวงศ์ อันเป็นต้นเดิมของคณะสงฆ์ไทยมานานกว่าพันปี นอกจากนี้พ่อขุนรามคำแหงยังได้เจริญพระราษฎร์ไมครึ่งน้ำเมืองลังกา จนได้รับมอบพระพุทธรูปที่คงามล้ำค่ามากของที่นี่ให้แก่ประเทศไทย คือ "พระพุทธลิหิงค์"

พ่อขุนรามคำแหงทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์มาก ทรงเป็นพุทธศาสนิกชนตัวอย่างของชาวไทยในสมัยนั้น ทุกวันพระกลางเค่อนและลืนเดือน พระองค์จะเสศ์จันทร์ที่วัดของพระสงฆ์ลัทธิขึ้นเป็นประจำเพื่อทรงสักการะพระธรรม และทรงแทรกฉันในคัมภีร์ชั้นของพระพุทธศาสนา ได้โปรดให้ปลูกต้นศาลาชั้นเป็นคง แล้วให้เอาขยายต้น ไปค้างไว้ที่กลางคงศาลา พอดีกับวันพระชั้น 8 ค้า และ 15 ค้า พระองค์ก็ทรงนิมนต์พระเกرانุเกระ นานั่งบน ขะการกินนี้เพื่อเทศนาสั่งสอนประชาชน ถ้ามิใช่วันพระของคึกคักทรงเสศ์จันประทับอบรมประชาชน ขะการกินนี้คือมาเรียกว่า "พระแท่นมนังคศิลา"

การที่ชาวสุโขทัย และประมุขผู้ปกครองบ้านเมืองใกล้ชิดเลื่อมใสศรัทธา

ในพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทำให้ชาวสุโขทัย มีวัฒนธรรมทางคติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสหธรรม สูงส่งคือมาก

ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหง อาณาจักรสุโขทัย เจริญสูงสุด และขยาย อาณาเขตกว้างใหญ่ออกไปมาก มีการทำสันปันธ์ในตระกับอาณาจักรทางเหนือของพญา莽ราย และพญาคำเมือง จนถึงกับร่วมลัญญาเป็นพระสหายร่วมสานาน (ทำพิธีหยาเลือดลงใน ถ้วยเหล้าแล้วคั่มสานาน)

ต่อมานี้ในสมัยพระมหาธรรมราชาลีใน กษัตริย์องค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์พระร่วง พระองค์ทรงสนพระทัยเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนามาก ได้ทรงอราธนาพระมหาสาวี สังฆราชชาวลังกา มาเป็นพระอุปัชฌาย์ เสกจิตอุทิศตนไว้เป็นภิกษุ ณ วัดป่ามะม่วงระยะ หนึ่ง นับเป็นกษัตริย์องค์แรกของชาวไทยที่ทรงผนวชในพุทธศาสนา ขณะที่เขียนเสวยราชย์แล้ว 亿吨มาการบัวชี้่วคราวของกุลบุตรไทยก็มีเก้ามูลมาจากพระองค์ นอกจากนี้พระองค์ทรง แตกด้าน ในพระไตรปิฎกมาก ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง "เทภูนิกทา" หรือ "ไตรภูนิ พระร่วง" ซึ่งเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาภาษาไทยเล่มแรก

นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงวางแผนคณสังคมตามแบบอย่างของลังกาคือ กำหนดเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "ความ瓦สี" อยู่ในเมือง เมือง อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "อรัญวาสี" อยู่ป่าความสงบวิเวก

นอกจากจะทรงแตกด้านในพุทธศาสนาแล้ว พระองค์ยังทรงแตกด้านใน โทรศาสตร์ และไสยาสตระอีกด้วย ทรงทำพิธีทางไสยาสตระ และพิธีพราหมณ์ หล่อ เทวรูปชุกสำคัญ เช่น พระศิริ พระนารายณ์ พระอุมาฯ ฯลฯ มีขนาดใหญ่โตกว่าคณมาก สร้างอย่างงดงามเป็นเยี่ยมทางศิลป์ บังทุนอยู่ที่พิธีกันที่สถานแห่งชาติ (วศิน อินหสระ : ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา : หน้า 135)

วัฒนธรรมในสมัยสุโขทัย นับว่ามีอิทธิพลของพุทธศาสนาอยู่ทุกแขนงของ

วัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการปกครอง ชนนธรรมเนียมประเพณี ศิลป วรรณกรรม หลักการคำรังชีวิต ฯลฯ

ทางด้านศิลปกรรมนั้น ศิลปการสร้างพระพุทธรูปมีว่าส่งงาน เยือกเย็น สงบ เป็นศิลปชั้นเลิศในโลก และเป็นที่ยอมรับว่าสวยงามส่งจำกว่าสมัยใด

ทางด้านวรรณกรรม พ่อขุนรามคำแหงทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทย และมีการนันทีกลงในศิลปาริบ มีวรรณกรรมอมตะ คือ "ไตรภูมิพระร่วง" ซึ่งเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาสุภาษยาไทย เล่มแรกที่กล่าวข้อความที่ย่อมาจากอภิธรรมปีฎก อันเป็นปีฎกหนึ่งของพระไตรปีฎก พระมาถึงเรื่องกามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ ตลอดจนกุศลกรรมและอุกฤษกรรม ของสำลักที่จะพาไปให้เสวยทุกชั้นภูมินั้น ๆ อย่างละเอียด ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจหลักธรรมชั้นสูงได้ง่ายขึ้น

วัฒนธรรมทางศิลปหัตถกรรม ในสมัยสุโขทัยมีการติดต่อกันมา และมีไม่ครึ่งค่อประเทศาจันด้วยคือโถยกหลอด พระเจ้าแผ่นดินจันไคส่องช่างทำด้วยชามเข้ามาแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมกับสุโขทัย ชาวไทยในสมัยนี้จึงนิยมทำด้วยชามกระเบื้องและสังคโลก จนมีความชำนาญ และคุณภาพดี ส่องออกไบชัย เป็นสินค้าออกมีรายได้

ชาวสุโขทัยมีคนนี้ในวัฒนธรรมอันคีกาน เพาะบ้านเมืองสังสุข ทำมาหากินคล่อง ชาวเมืองอยุธยาคือ กีด จึงมีเวลาสนใจและทุ่มเทให้กับศาสตราและวัฒนธรรม

อาณาจักรสุโขทัย เป็นอาณาจักรไทยที่เจริญรุ่งเรืองมากทุกด้าน มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเองที่คงงามสูงส่ง จนนักประชารษัญชาติวันตกลดายคนที่เขียนเรื่องราวของชาติไทย ต่างยอมรับว่า วัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัย มีรากฐานมั่นคง และมีระดับสูงกว่าในสมัยใดทั้งสิ้น เมم้ายหลังต่อมากอาณาจักรสุโขทัยจะเสื่อมอำนาจลง และตกอยู่ในอำนาจของกรุงศรีอยุธยา ก็ตาม แต่ปรากฏว่ากรุงศรีอยุธยาได้รับเอาวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัยไว้หลายประการ ต่อมากกรุงรัตนโกสินทร์รับเอาวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาไว้สืบท่อมา ถึงนี้ จึงเห็นกับว่าวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัย ได้สืบท่อมาอย่างสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์

3.7 วัฒนธรรมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าและอารยธรรมที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 200 จนถึง พ.ศ. 230 ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 300 ปี สถาปัตยกรรมแบบอยุธยา มีลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผสมผสานอิทธิพลจากหลายเชื้อชาติ อาทิ จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส และอินเดีย สถาปัตยกรรมแบบอยุธยาที่มีชื่อเสียง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดไชยวัฒนาราม วัดมหาธาตุวรมิฬ ฯลฯ ล้วนแสดงถึงความมั่งคั่งทางการค้าและการเมืองที่เคยมีอยู่ในอดีต สถาปัตยกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา

ในยุคอาณาจักรอยุธยา มีศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีการค้าขาย การค้าชายแดน กับจีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส และอินเดีย สถาปัตยกรรมแบบอยุธยาที่มีชื่อเสียง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดไชยวัฒนาราม ฯลฯ ล้วนแสดงถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา สถาปัตยกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา สถาปัตยกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา

* กรุงศรีอยุธยาสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดไชยวัฒนาราม ฯลฯ ล้วนแสดงถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา สถาปัตยกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถเชิงช่างและศรัทธาในศาสนาพุทธของคนกรุงศรีอยุธยา

บุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยามีความเจริญทางวัฒนธรรมสูง ได้แก่

(1) สมัยพระบรมไตรโลกนาถ

ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 – 2031) รัชกาลที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงปรีชาสามารถทั้งทางการรบ การปกครอง การศึกษา ทั้งพระมหาเมฆ และพุทธ ได้แปลงตนสืบทอด "มหาชาติคำหลวง" (เวสสันดรชาดก) เป็นภาษาไทย เมื่อปี พ.ศ. 2025 เพื่อเสริมความเชื่อในเรื่อง สวรรค์ นรก การเวียนว่ายตายเกิด ฯลฯ ซึ่งชาวไทย มีพื้นฐานความเชื่อในเรื่องนี้อยู่แล้ว จากราษฎรกรรมเรื่อง "ไตรภูมิพระร่วง" ของสูโขทัย ให้ แผ่นแผ่นยังชีน โดยยอมรับความลับพันธ์ระหว่างบุญมารมณ์ในชาติปางก่อน และการทำกรรมดี และหน้าที่ในชาตินี้ ซึ่งเป็นการยิงความเชื่อทางศาสนา กับสถาบันการปกครอง เสริมความเชื่อ ที่ว่า พระมหาอัคริยนั้นเป็นสมมุติเทพ เป็นผู้มีบุญมารมณ์มาเกิด (สวรรค์สั่งมาเกิด) ประชาชน ควรจงรักภักดิ์ เชือหัง เป็นพลเมืองดี ในสมัยนี้ชาวไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อที่ แสดงออกมากในศิลป และการดำเนินชีวิต ตามแบบของพระมหาเมฆและพุทธ

(2) สมัยพระนารายณ์มหาราช

ในสมัยพระนารายณ์มหาราช กรุงศรีอยุธยา มีการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในประเทศ หลากหลายชาติ กรุงศรีอยุธยามีไมตรีกับฝรั่งเศส อังกฤษ ยุโรป ฯลฯ โปรตุเกส อินเดีย จีน ฯลฯ ได้รับเอราวัณธรรมต่าง ๆ เข้ามาหลายประการ แต่ ชาวไทยสมัยนี้ ฉลาดในการผสมผสานวัฒนธรรมต่างชาติเข้ากับวัฒนธรรมไทย เป็นอย่างดี จนกลาย เป็นวิวัฒนาการของวัฒนธรรมไทย ชาวไทยสมัยนี้ยังคงใช้ช่องที่ทำจากต่างประเทศ ผ้าแพรพรม เครื่องหอม ถ้วยชาม แม้แต่อหารากริน เช่น ข้าวห้องหมิน ห้องหยอก ฟอยหอง ข้าวไข่ และข้าวอบหลายชนิด ก็เป็นชนบทที่คัดแปลงมาจากชนของชาวโปรตุเกส จนกลาย เป็นชนของชาวไทยนิยมทำกันในงานทำบุญใหญ่ ๆ เป็นต้น

พระนารายณ์มหาราช ทรงรับวัฒนธรรมตะวันตกและนำมารับประทาน วัฒนธรรมไทยในด้านค่าง ๆ เช่น การ เมือง การปกครอง วัฒนธรรมทางคติธรรม เนติธรรม

ทรงรับปุรุษภูมายและตราภูระเบี่ยนขึ้นมาใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองและสังคม เช่น แก้ไขระเบียบธรรมเนียมการเข้าเฝ้า การแต่งกายค้านวัตถุธรรมและเทคโนโลยี ทรงรับ เอกความเจริญทางเทคโนโลยีและวิชาการต่าง ๆ ของต่างชาติ มาใช้ในเมืองไทย เช่น การใช้ปฏิทิน การคาราศาสตร์ ทรงสร้างหอถูคลาที่เมืองลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่สองรองจากกรุงอยุธยา ทรงสร้างการประปา ทรงทดลอง ใช้น้ำประปาเป็นครั้งแรกในเมืองลพบุรี การใช้อาชญาและเครื่องจักร เครื่องมือต่าง ๆ

วัฒนธรรมสมัยอยุธยา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่หากอศักดิ์คำานึงถึงสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ แม้วัฒนธรรมทางศิลปวัตถุจะถูกทำลายไป แต่วัฒนธรรมทางคติธรรม ชนบ ธรรมประเพณี ทางนิติธรรม และสหธรรมเหล่านี้ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รับมาเป็นต้นแบบและยึดถือเป็นหลักธรรม วัฒนธรรมไทยต่อมา ที่เห็นได้ชัดคือ ศิลปะ สาขาต่าง ๆ และวรรณกรรม วรรณกรรมที่เป็นอมตะลิคิตในสมัยอยุธยา ได้แก่

- (1) "มหาชาติคำหลวง" (เวสสันดรชาดก) แปลจากตันฉันภากษณะบาลีเป็นภาษาไทยในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นคติความเชื่อทางศาสนาพุทธ เกี่ยวกับการสร้างบุญบารมี การเวียนว่ายตายเกิด ชาวไทยสมัยก่อนมีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้ฟังเทศนาชาติจันทน์ทั้ง 13 กัณฑ์ ในวาระเดียวยิ่งตั้งใจ และครั้หชาแล้ว จะได้พลาณสั่งฟ์มากເเมื่อยໄປ จะไปบังเกิดในสวรรค์ และได้เกิดในบุคคลของพระศรีอริยเมตไตรย หากตั้งจิตอธิฐานไว้ ในการจัดเตรียมการเทศมน้ำชาติ จะทำเป็นประจำทุกปี เป็นงานเทศกาลประเพณีใหญ่ของวัดและชาวบ้าน (ทุกชนชั้น) มีการประดับตกแต่งบริเวณที่จะใช้เทศน์ ให้กูเหมือนเป็นป่า นำต้นกล้วย อ้อย ผลไม้ต่าง ๆ มาตกแต่งและบูชากันที่เทศน์กันอย่างใหญ่โต แข่งขันกัน ถือเป็นหน้าเป็นตาของคนไทยสมัยก่อน เวลาพระเทศน์ ชาวไทยที่มาฟังเทศน์ น้ำชาติ ก็จะแต่งตัวกันสวยงามประชันกัน พระที่เทศมน้ำชาติจะต้องเป็นพระที่เชี่ยวชาญในการเทศน์ และศึกษาเป็นพิเศษโดยเฉพาะ โดยจะเทศน์ให้สัมบทบาทของตัวละครใน เนื้อเรื่อง มีการทำเสียงเอ้อนเอ่ย เป็นทำนองสอดคล้องกับเนื้อเรื่องน่าฟังมาก

ประเพณีเหตุน้ำชาติทำกันในเมื่อออกพระราชบัณฑิตน้ำเงินแล้วในกลางเดือน
๑๒ ปัจจุบันในกรุงเทพฯ มีทำกันเป็นบางวัด แต่ในชนบท ต่างจังหวัด ยังนิยมทำกันหัวไว้
เป็นประจำทุกปี แต่ไม่ค่อยจัดอย่างใหญ่โตเหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยา

(2) "พระมาลัยคำหลวง" ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวรัตนโกส เจ้าฟ้าธรรมราธิเบศร์
ได้ทรงนิพนธ์วรรณคดีสำคัญชื่นเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" เมื่อ พ.ศ. ๒๒๘๐ การเทศน์เรื่อง
พระมาลัย เป็นพื้นนัยหัวใจของชาวไทยสมัยก่อน จนเป็นประเพณีที่คงมี สรงพระมาลัยในวัด
ต่างๆ หัวเมืองไทยในอดีต การสรงพระมาลัยในสมัยกรุงศรีอยุธยา นิยมสูงทึ้งในงานมงคล
และงานอวมงคล เช่น การแต่งงาน เพื่อสั่งสอนให้บ่าวสาวร่วมกันทำบุญกุศล สร้างความดี
ร่วมกัน เชื่อว่าเมื่อถ่ายใบจะไปเกิดพบกัน เป็นครุกรองที่ดีในชาตินext ส่วนการที่สรงในงาน
อวมงคล เช่น งานศพ เพื่อสั่งสอนให้ผู้ที่มีชีวิตรอย่างสังวรนี้ไว้ว่า ให้มั่นในศีลธรรม หมั่นทำ
ความดี สร้างกุศล เพราะหากทำกรรมชั่ว เมื่อถ่ายไปแล้ว จะไปบังเกิดในนรกภูมิ หากทำ
กรรมดีจะไปบังเกิดในสวรรค์ภูมิ และผู้ที่ยังมีชีวิตรอยู่ควรทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ตายบ้าง
 เพราะผู้ตายที่ไปบังเกิดในนรกภูมิต้องการส่วนบุญของลูกหลานมาก การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายนั้น
เชื่อว่าผู้ตายได้รับแน่"

ตามคัมภีร์เรื่องพระมาลัย เล่าว่าพระมาลัยได้ไปโปรดสัตว์รักในนรกภูมิ
ให้เห็นสภาพของผู้ที่ทำบุญกุศลกว่า ทุกชั้นรมานามากเหลือจะบรรยาย และสัตว์รักได้สั่งฝาก
พระมาลัย ไปบอกเล่าแก่ญาติลูกหลานในเมืองมุขย์ที่ยังมีชีวิตรอยู่ ให้ห้ามกรรมคีมาก ๆ และ
ทำบุญอุทิศส่วนกุศลมาให้แก่พวงเข้าค้าว

ในบทสรงพระมาลัยมีความเชื่อเรื่อง พระพุทธเจ้าองค์ต่อไปคือ "พระศรี
อาริยเมตไตรย" ว่า พระมาลัยได้ไปสวรรค์ พบพระอินทร์ และเทพบุตรต่างๆ ได้สอบถาม
ว่าคนทำดีจะได้บังเกิดในสวรรค์ภูมิ และให้ตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้ได้บังเกิดในบุญของพระศรี
อาริยเมตไตรย ซึ่งเป็นบุคคลที่จะมีแต่ความสุขสงบ เป็นสังคมอุคุณคติ ผู้คนในบุคคลนี้สุขสงบ และ
สวยงาม

(3) "ชุมชนชุมชน"

ชุมชนชุมชน เป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยา ชาวไทยสมัยก่อนเชื่อว่าเรื่องนี้ เป็นเรื่องจริง บุคคลในเรื่องมีชีวิตจริงในสมัยอยุธยาและเล่าสืบท่อ กันมาหลาย เป็นวรรณกรรม พม้าน แต่เป็นคำกลอน เนื้อหาสาระในวรรณกรรมเรื่องชุมชนชุมชน แสดงให้เห็นถึงชีวิต และวัฒนธรรมของชาวไทย ระดับ สังคมชาวบ้านพื้น ๆ ฐานะปานกลาง และชีวิตของชุมชน แหล่งที่มาของชาวไทยสมัยอยุธยา โดยละเอียด ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น คดิความเชื่อของ ชาวไทยสมัยนั้นเกี่ยวกับ การเกิดว่า บิความรักจะมีมิตรก่อนจะรู้ว่าตั้งครรภ์ และนิมิตร นั้นจะชื่นอกถึงเด็กที่เกิดว่าเป็นหญิงหรือชาย โดยชื่นจะหรือไม่อย่างไร พิธีการหลังจากเกิด เกิด ตั้งแต่ตอนคลอด โภณจุก สูขวัญ ศึกษาเล่าเรียนจากวัด แต่งงาน การบวช การฝากรัตต์เข้ารับราชการ การเป็นอยู่ในครอบครัว ข้าหาสบวิหาร การลงโทษทัณฑ์สมัย ก่อน การทำศพ การบวชหน้าศพ การทำศักดิ์ และความเชื่อเรื่องผีสง่างหเวหา ไสยศาสตร์ เกล็ควิชาต่าง ๆ ฯลฯ

วรรณกรรมเรื่องชุมชนชุมชนนี้ได้รับยกย่องว่าเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ให้เห็นถึงชีวิตระดับชาวบ้าน สภาพสังคม การปกครอง วัฒนธรรม ชนมธรรม เนียมประเพณี ของชาวไทย ในสมัยอยุธยาทุกแห่งทุกมุม

สมัยกรุงศรีอยุธยา วัฒนธรรมไทย ได้รับอิทธิพลจากหลายชาติ นอกจาก วัฒนธรรมอินเดียที่มีในรูปอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธแล้ว จากการติดต่อ ค้ายา ยังได้รับอิทธิพลของชาวตะวันตกหลายชาติ แท้ที่ใกล้ชิดผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย มาจากคนไทยไม่รู้ตัวคือ วัฒนธรรมของชาติจีน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบ เป็นทางการ เช่น การสร้างเครื่องถ้วยชาม การทำสวนพริกไทย การทำโรงงานน้ำตาลอ้อย การสูบผี การทำบ่อนการพนัน การสร้างงานศิลปะแบบจีน เช่น เก่งจีน ฯลฯ ส่วนที่ไม่ เป็นทางการ โดยคนไทยไม่รู้สึกตัว เช่น การติดสินบนข้าราชการ การสร้างบ้านแบบห้องแถว ตึกแถวในคลาด การค้าแบบพ่อค้าคนกลาง

3.8 วัฒนธรรมไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวัฒนธรรม ชนบทเริ่มประเพณีของกรุงศรีอยุธยา มาใช้เป็นหลัก และแบบอย่างเกือบทุกด้าน ทั้งทางด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และนิติธรรม มีการนำมาใช้โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และสถานการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้น

รัชกาลที่ 1 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้เสด็จเดลิง ถวัสดุราชสมบัติใน พ.ศ. 2325 แล้ว ก็ทรงโปรดให้ย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยา มาสร้าง กรุงเทพมหานครขึ้นที่ฝั่งตรงข้ามคือ ฝากตะวันออก ในรัชกาลนี้ เมื่อได้สร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นแล้ว ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นเพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระมหามณฑปภูมิภาคพระแก้วมรกตอีกด้วย ได้ทรงสร้างวัดวาอารามขึ้นตามแบบกรุงศรีอยุธยา และเลียนแบบแม้แต่ชื่อวัดบางวัด

พระองค์ได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามอีกมากน้อยทั้งหมด เช่น วัดสระเกศ วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพน เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังได้โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปโบราณที่ถูกหักหันตั้งให้ชำรุดทรุดโทรมอยู่ท่ามกลางในจังหวัดสุโขทัย พระนครศรีอยุธยา และตามทั่วเมืองต่างๆ อีกมาก เอามาบูรณะปฏิสังขรณ์แล้วนำไปประดิษฐานไว้ตามวัดต่างๆ ที่พระองค์ได้ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้นนั้น เป็นพันองค์

ในรัชกาลนี้ได้ทำสังคมนาฬะไตรปิกันเป็นครั้งที่ 11 แล้ว ก็รับสั่งให้คัดลอกไปไว้ตามพระราชวังต่างๆ เพื่อพระภิกษุสงฆ์จะได้ศึกษาเล่าเรียนท่อไป

ในฝ่ายสังฆมณฑلنั้น พระองค์ก็ทรงคัดเลือกแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีศีลารวบรวม อันดีงาม ให้เป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยตามคุณสมบัติ และทรงอุดหนุนให้ภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย โดยพระราโชบาย เป็นต้นว่ามีการบูชาให้พระราชาคณะถวาย

วิสัยนาเนื่อง ๆ โดยมีพระราชนรรสก์จะให้พระสัมพันธ์ต้องค้นคว้าสอบทานพระไตรปิฎกอยู่เสมอ

นั่นเอง

ทางด้านศิลปะนั้น ทรงร่วมรวมช่างไทยสืบทอดความรู้มาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา มาสู่เสียง แสงสันวิชาแก่นรุ่นหลัง และสร้างศิลป วัตถุต่าง ๆ ซึ่งเป็นศิลปสมัยอยุธยา

ด้านวรรณกรรม ทรงโปรดให้บันทึกวรรณกรรม เรื่องรามเกียรติ ซึ่งเต็มไปด้วยธรรมเนียมประเพณีของราชสำนัก และคติความเชื่อของพราหมณ์ และโหรศาสตร์ ซึ่งพระองค์ทรงเขียนภาษาญี่เรื่องโหรศาสตร์อย่างมาก

เนติธรรม พระองค์ทรงโปรดให้จำรากฎหมายพระธรรมศาสตร์ที่ใช้มาตั้งแต่อยุธยา ให้จำรับบูรณะให้เที่ยงธรรม ครอบคลุมมากขึ้นเรียกว่า "กฎหมายตราสามดวง" นอกจากนี้ ทรงปรับบูรณาการเก็บคำธรรมเนียมภาษาต่าง ๆ อีกมาก

ในสมัยรัชกาลที่ 2 ในสมัยนี้บ้านเมืองเริ่มสงบจากภัยข้าศึกผู้รุกราน ความเจริญทางด้านวัฒนธรรม มีมากหลายด้าน แค่เดินมากได้แก่ ด้านวรรณกรรม เพาะรัชกาลที่ 2 ทรงโปรดด้านวรรณกรรม และทรงปรีชาสามารถอย่างสูงในด้านการประพันธ์ต่าง ๆ โปรดให้บันทึกเรื่องอีเหนา ซึ่งเป็นวรรณคดีชั้นสูง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์และราชวงศ์ ในสมัยนี้เอง มีศิลปินที่มีชื่อเสียงทางการประพันธ์อย่างมากที่สุดของไทย คือ "สุนทรภู่" ได้แต่งวรรณคดีเรื่อง "พระภัณฑ์" อันเป็นจินตนิยายคำกลอนที่เป็นเลิศ

ในสมัยนี้ มีวรรณกรรมเกิดขึ้นมากมายทั่วทุกแห่ง ชาวไทยนิยมแต่งคำประพันธ์กันทั่วไปหงส์ราชสำนัก และระดับชาวบ้าน ทั้งในเมืองหลวง และต่างจังหวัด ชาวบ้านทั่วไปก็สนใจอ่านวรรณคดีไทย เหล่านี้มาก

รัชกาลที่ 3 ในสมัยนี้ ไทยเราได้รับเอวัฒนธรรมของจีนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 1850 ผสานกับวัฒนธรรมไทยมาก โดยเฉพาะการสร้างศิลปวัตถุ วัสดุอาารามต่าง ๆ คตินิยม ค่าง ๆ เช่น การสร้างวัดที่เป็นศิลปไทยผสมจีน และมีการสร้างสำเกาจีนไว้ในวัด มีศูนย์

รูบทหารจีนตั้งไว้เป็นประชุมโนส์แทนการสร้างข้อกษ์ผ้า ที่ประชุมวันนี้รูปแบบลักษณะของเทวากันที่ไม่สามารถอธิบายได้โดยคำพูด แต่ในประชุมฯเพราจะเน้นองจากรัชกาลที่ 3 ก่อนครองราชย์ทรงติดต่อค้าขายสำอางค์กับเมืองจีนเป็นเวลานาน

ในสมัยนี้มีการสร้างวัตถุมากที่สุดและทำมุ่งรุ่งวัสดุและพระพุทธรูปศาสนาที่สุด
เนื่องจากภารกิจที่ ๓ ทรงเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ศิลปะจะบรรลุความต่าง ๆ จึงเกิด^๑
จากการสร้างอุทิศแด่พุทธศาสนา

ในสมัยราชกาลที่ 4 พระองค์ทรงปรึกษาสามารถครอบครองรัฐแทบทุกจานหล่ายด้าน
ทั้งทางด้านศิลปะ เพราะทรงอุปสมบทเป็นเวลานาน และทางวิชาการวิทยาศาสตร์ การ
ศิลป์ และเทคโนโลยี ที่เจริญก้าวหน้าของชาวยุคตาก พระองค์ทรงมีนโยบาย เปิดประเทศ
และรับอารยธรรมต่างๆอย่างจริงจัง เมืองไทยในสมัยนี้จึงนำเอารัฐธรรมะต่างๆมา
ปรับปรุง ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย จนกลาย เป็นวัฒนธรรมของคนไทย ไป

น้องจากนี้ช่างศรัทธาเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติของพระ เกราะซ้ำมอญยิ่งมาก
อีกทั้งทรงมีความรู้แกจันเรื่องไหรากษาสตร์ และคารากษาสตร์ ทั้งแบบโบราณและแบบสากล
จึงทรงปรับปรุงประเพณีเกี่ยวกับราชสำนัก และกฎหมายให้ราบรื่นด้วยประการ

พอสูปได้ว่า วัฒนธรรมทางศาสนาของไทยสมัยนี้ได้รับอิทธิพลของพระมอญ
มาก วัฒนธรรมธรรมเนียมประเพิ่ลวงศ์ได้รับอิทธิพลของคติความเชื่อของชนชาตินอนุ และ^{๑๔}
โทรасาสคร์มาก ส่วนวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม เนติธรรม และสหธรรม ได้รับอิทธิพลจากชาว
กะ วัฒนธรรมทางศาสนาท้าน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงเป็นมีบุคลิกภาพหรือ ทรงพระปรีชาสามารถอย่างสูงจนได้รับยกย่องให้เป็นพระปิยมหาราช เพราะทรงมีกรอบบ้านเนื่องด้วยพระปรีชาสุขุม คัมภีร์ภาษา พนrookพันจากลัทธิล่าอาณา尼ค ทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมตะวันตก ทรงเสื้อผ้าแบบสีขาวและอเมริกันและรัสเซีย

เป็นครั้งแรกของพระมหากษัตริย์ไทย เมื่อกลับมาจากการเสด็จประพาส พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ "เลิกหาส" และแก้ไขบัญชาสังคมในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้มีความเสมอภาคในสังคมไทยมากขึ้น

ในสมัยนี้ชาวไทยเริ่มใช้ช้อนชื่อมในการรับประทานอาหาร เริ่มใส่รองเท้าและสวมเสื้อออกนอกบ้าน ทั้งในไทยเริ่มใส่เสื้อแทนการห่มสไบ และนิยมสวมถุงน่องลีขาวและรองเท้าหุ้มสัน ชายไทยเริ่มนิยมสวมกางเกงคาดเข็มขัด ถือไม้เท้าและสวมรองเท้าหนัง

คำนิยมในการสร้างวัสดุคง และมานิยมสร้างโรงเรียนมากขึ้น

위원회รัฐที่มีชื่อเลียงในสมัยนี้ได้แก่ พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน ศิลปกรรณที่มีชื่อได้แก่ วัดเบญจมบพิช และพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระที่นั่งพิมานเมฆ (ชื่อทำด้วยไม้สักทองหงหอง) พระที่นั่งผืนคนคลุมกุม

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงนักดึงภัยแห่งการถูกกลืนทางวัฒนธรรมได้ทรงมีพระราชดำริว่า อิทธิพลวัฒนธรรมค่างชาติ กำลังรุกร้าวหนักเข้ามาย่างรวดเร็ว จึงทรงปรับปรุงสิ่งแสริมและปลูกฝังวัฒนธรรมไทยด้วยการปลูกใจคนไทยให้รักชาติ ให้รู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมค่างประเทศให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย มีความสำนึกรักในความรับผิดชอบต่อชาติและนิยมไทยมากขึ้น พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้หลายเรื่อง เช่น เทคนาเสื้อป่า มัตตพาชา

ในสมัยบกครองระบบประชาธิปไตย ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะในสมัย ต้นของ การบกครองระบบประชาธิปไตย และระหว่างหลังสิ่งก่อสร้างที่ 2 เพราะเป็นสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยอย่างมากเกือบทุกด้าน จนคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยนั้นสับสนและปรับตัวไม่ทัน ดังคำกล่าวของท่านหลวงวิจิตรวาทการในการปาฐกถา ในหัวข้อเรื่อง "วัฒนธรรมสุขให้" ณ กรมโฆษณาการ พ.ศ. 2480" ความตอนหนึ่งว่า "ภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการบกครองเข้าสู่ระบบธรรมาภิบาลนุญาแล้ว รัฐบาลได้เร่งรัดพอกุกความวัฒนาให้

ก้าวหน้าไปพร้อมกับความต้องการของประเทศไทย จึงให้เกิดมีการพื้นฟูสันໃຈวัฒนธรรมของชาติกันอย่างใหญ่หลวง"

รัฐบาลในสมัยนั้น มีนโยบายเปลี่ยนแปลงรับปัจุจัลธรรมไทยให้ทันสมัย และคุ้มครองเด็กเยาวชนชาติคณะวันตก มีคำสั่ง命令 รัฐบาลให้ประชาชัąนปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว อย่างเคร่งครัด เรียกว่า รัฐนิยม นี้ 12 ฉบับ ดังนี้

- ฉบับที่ 1 เรื่องการใช้ชื่อประเทศไทย ประชาชน และสัญชาติ ให้ใช้คำว่า "ไทย" แทน "สยาม"
- ฉบับที่ 2 เรื่องการบังคับยกที่จะเกิดแก่ประเทศไทย เช่น การจารกรรม
- ฉบับที่ 3 เรื่องการเรียกชื่อต่าง ๆ ให้ใช้คำว่า "ไทย" ทุกแห่ง
- ฉบับที่ 4 เรื่องการเคารพอธิบัติ เพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบรมราชูปถัมภ์
- ฉบับที่ 5 เรื่องให้คนไทยนิยมใช้ช่องทาง
- ฉบับที่ 6 ให้มีการประกวดเนื้อร้องและทำนองเพลงชาติไทย ทั่วประเทศ และผู้ชนะเลิศจะได้รับรางวัลจากรัฐบาล
- ฉบับที่ 7 เรื่องซักชวนให้ชาวไทยช่วยกันสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้า
- ฉบับที่ 8 เรื่องการประกวดเนื้อร้อง และทำนองเพลงสรรเสริญพระบรมราชูปถัมภ์
- ฉบับที่ 9 เรื่องภาษาไทยและการศึกษาเรื่องหน้าที่พลเมือง
- ฉบับที่ 10 เรื่องการแต่งกาย
- ฉบับที่ 11 เรื่องกิจประจำวันของชาวไทย
- ฉบับที่ 12 เรื่องให้ประชาชนช่วยเหลือเพื่อ คณพิการ คณชรา เช่น ลูกให้น้ำในรถเมล์ จูงข้ามถนน ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีนโยบายของรัฐบาล และผู้นำให้ประชาชนถือปฏิบัติตามได้แก่

- (1) ให้เลิกกินหมาก หากยังเลิกไม่ได้ให้กินแต่ในบ้านเรือน โดยกำหนดโทษปรับ หากประชาชนผู้ใดมีบุหรี่มากในที่สาธารณะ
- (2) ให้สวมหมวก สวมรองเท้า นุ่งกางเกง กระโปรง สูมเสื้อ แต่งกายสุภาพตามสมัย และศรีเวลาอยู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นคนเดียวหรือสาว
- (3) คำกล่าวทักทาย เมื่อพบปะกันให้พูดว่า สวัสดี เมื่อจะลาจากกันพูดว่า ลา ก่อน เมื่อจากกันตอนกลางคืนก็พูดว่า “ราตรีสวัสดิ์”
ใช้สรรพนามแทนตัวว่า ผม (ชาย) ดิฉัน (หญิง) ให้ใช้คำ นำหน้าชื่อชายว่า นาย ส่วนหญิงที่เป็นโสดใช้ นางสาว ถ้าแต่งงานแล้วใช้นาง คำตอบรับ ให้พูดว่า กะ ขอรับกระพม ครับผม
- (4) ให้เลิกนุ่งผ้าแบบโจงกระเบน เพราะเสียเวลากว่า และเปลืองผ้า
- (5) การรับประทานอาหารให้ใช้ช้อน ช่อง และช้อนกลาง ห้ามไข่มือ เปล่า
- (6) ห้ามศีลปนตรี มีการปรับปรุง การรำ เรียกว่า รำงมาตรฐาน การลีลาศแบบพรั่ง มีเพลงไทยสากลนิยมหัวไป
- (7) รัฐบาล (สมัยจอมพล บ.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี) ให้ถือว่า วันขึ้นปีใหม่ * คือวันที่ 1 มกราคมของทุกปี ตามแบบอย่างประเทศ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2484 เป็นต้นไป

* สมัยโบราณชาวไทยถือวันขึ้นปีใหม่ทางจันทรคติตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนอ้าย ต่อมาสมัย กรุงศรีอยุธยาได้มีการเปลี่ยนตามคติความเชื่อของวัฒนธรรมอินเดีย เป็นวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งถือว่ามีกลางวันกลางคืนเท่ากัน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงให้ถือว่าวันที่ 1 เมษายนเป็นวันปีใหม่ของไทย

(8) ให้เชื่อฟังนับถือ และการพ่อผู้นำ มีคำชี้วัญญาณรับประชาชนว่า "เชื่อผู้นำ ชาติพัฒนา"

(9) ส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษา ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือก็ให้มาระยินใหม่ ภาคค้า เป็นการศึกษาผู้ใหญ่

(10) บริบูรณ์แก้ไขภาษาไทยให้เขียนง่ายขึ้น เช่นคำว่า "ควร" แก้เป็น "ควร" "สำคัญ" เป็น "สำคัญ" ฯลฯ

(11) ส่งเสริมให้คนไทยนิยมรับประทานก๋วยเตี๋ยวเป็นอาหารกลางวัน และห้ามน้ำกินข้าวแกงริมพุตราหริมถนน

(12) ส่งเสริมให้สตรีมีการศึกษา มีรายชาติความสมัยนิยม เข้าสังคมเก่ง มีภาระเป็นแบบสมดุล ยกย่องสรรพไทยให้ตัดเที่ยงชาย

(13) ให้ชาวไทยทุกคนเมินมอง เมื่อไถ่เพลงชาติ (มีการประมวลการแต่งเนื้อเพลงชาติ และให้รางวัลเป็นเงินจำนวนมาก)

(14) ให้วันหยุดราชการประจำปีพุทธ คือวันสาร์และวันอาทิตย์
นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวัฒนธรรมไทยอีกมากหลายประการ
ทั้งนี้ รัฐบาลมุ่งสร้างภาพพจน์ของคนไทยในสายตาของชาวตะวันตก ให้คุ้ว่า ชาวไทยนั้นเจริญ "ศิวิไลซ์" ทั้งหมดกับอารยประเทศ

รัฐบาลในสมัยนั้น ได้พยายามอย่างมากให้ชาวไทยสมัยนี้มีระพฤติปฏิบัติ
และคำแนะนำชีวิตให้ทันสมัย ตามวัฒนธรรมทางคติธรรม เนติธรรม สหธรรม และวัตถุธรรม
แบบอารยประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนไทยรักชาติ

รัฐบาลได้ออกกฎหมาย เพื่อคำแนะนำการความไม่สงบศักดิ์สิทธิ์
ทั่วประเทศ ฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติบัญญัติเรื่องวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483 ตราไว้

ณ วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2483 เป็นปีที่ 7 ในรัชกาลที่ 8 มีข้อความสำคัญ คือ (1)

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

"วัฒนธรรม" หมายถึงลักษณะที่แสดงความเจริญของงาน ความเป็นระเบียบ อันดีงาม ความกลมเกลียวอันดีงามของชาติ และศิลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 4 ประชาชนชาวไทย มีหน้าที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ และต้อง พยายมส่งเสริมความเจริญอันดีงามของชาติไทย โดยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมตามประเพณีดี และ ช่วยกันปรับปรุงบำรุงให้พึงดีขึ้นตามกาลสัย

มาตรา 5 วัฒนธรรมซึ่งประชาชนชาวไทยจักต้องปฏิบัติตามดังที่กล่าวไว้ ในมาตรา ก่อนนี้ นอกจะจะได้กำหนดไว้โดยพระราชนูญด้วยแล้ว ให้กำหนดโดยพระราชนูญด้วยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยาและมารยาทในที่สาธารณะ หรือที่ปราศแก่สาธารณะ
2. ความมีสมรรถภาพและมารยาทเกี่ยวกับวิธีคำนึงงานอาชีพ
3. ความนิยมไทย

มาตรา 6 ในกำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยพระราชนูญดังกล่าว มาในมาตรา ก่อนนี้ ให้คำนึงถึงสภาพแห่งท้องที่ และความเป็นอยู่ของบุคคลในท้องที่เป็นแห่ง ๆ ไป

มาตรา 7 ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระราชนูญดังข้างต้น ตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้มีความผิดต้องรวางโทษปรับไม่เกินสิบ สองบาท เงินที่ได้จากการค่านรับ เช่นว่านี้ ให้อีกเป็นเงินซึ่งบำรุงห้องที่ความหมาย ของประมวลรัษฎากร

-
1. สารสารวัฒนธรรมไทย, ฉบับพิเศษ พ.ศ. 2522 หน้า 12-14.

มาตรา 8 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎหมายเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การศึกษาวัฒนธรรมของทุกชนชาติ เป็นเรื่องสำคัญที่การศึกษา และมีประโยชน์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาวัฒนธรรมของชนชาติของตนเอง เป็นสิ่งจำเป็น ที่คนในชาตินั้นควรรู้และเข้าใจ

วิชีวิตและความเจริญก้าวหน้าของสังคมแห่งมวลมนุษยชาติในปัจจุบัน ล้วนเป็นผลผลิตที่มีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาแต่เดิม ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ ทุกหย่อมสัมภัยในทุกภูมิภาค จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรแก่การเอาใจใส่ศึกษาค้นคว้ามาก

บรรพบุรุษของไทย ได้สร้างสมรรถนะธรรมซึ่งเป็นมงคลอันล้ำค่าแก่บุชนให้มากทั้งทางด้านศิลปะ ภาษา วรรณกรรม ประเพณี ตลอดจนโบราณวัตถุสถาน การศึกษา กันควรทางด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นค่าง ๆ ทำให้เข้าใจชีวิตและความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษชาวไทยสมัยโบราณมากยิ่งขึ้น ความรู้เหล่านี้จะทำให้อนุชนมีทัศนคติที่ดีต่อบรรพบุรุษ รู้จักความเป็นมาของชนชาติตน เกิดความรักและห่วงเหงในศิลปวัฒนธรรมและประเทศชาติ อันเป็นผลให้เกิดการผูกกำลังกันรักษาเอกราช เอกอัลกเอน์ และความเป็นไทยของชาติได้ในยามที่ชาติมีภัย